

اسلام مجله سی

باشلانغ

الله تەلىي گە ھەدوئنا، پەسبەرى مەھد عليه السلام غە مەلات و سلام ھەوئندە انە
مەھەسى ایلە اوئینو «اسلام مجلهسىنى نەشر گە كرىشە مەز:

«اسلام» مجلهسىنى نەشر دىن مەقصد اسلام دىنىنى صاف ھالندە خەلقكە آنگە
يەتمەزلىك ۋە قەيەسكە ۋە ھەم ماھىياتكە مۇناسىۋەتلىك ئاچۇق كۆرسەتۋە، دىنىي قەيەس ۋە تەسۋىر
بىخەتەر تەخۋىپ ۋە ھەم ئارزۇنى ئىسلاھ قىلىش ۋە ھەم ئارزۇنى قىلىدۇر.

«اسلام» مجلهسى غەلام اسلام ۋە ئاتالغان ئىشنى پەرۋانە مەھەلىك تەقەبب اوتە
دىنىي نەشر ۋە ھەم قەيەس ۋە ھەم ئارزۇنى قىلىدۇر.

«اسلام» مجلهسى مەركەز دىنىي نەشر ۋە ھەم ئارزۇنى قىلىدۇر ۋە ئانگ ھەم ئارزۇنى قىلىدۇر
ئانگ نەشر افىكار اغى ۋە ھەم ئارزۇنى قىلىدۇر ۋە ئانگ ھەم ئارزۇنى قىلىدۇر.

ھەم ئارزۇنى قىلىدۇر ۋە ھەم ئارزۇنى قىلىدۇر ۋە ئانگ ھەم ئارزۇنى قىلىدۇر
ھەم ئارزۇنى قىلىدۇر ۋە ھەم ئارزۇنى قىلىدۇر ۋە ئانگ ھەم ئارزۇنى قىلىدۇر.

«اسلام» مجلهسىنە دىنىي نەشر ۋە ھەم ئارزۇنى قىلىدۇر ۋە ئانگ ھەم ئارزۇنى قىلىدۇر
ھەم ئارزۇنى قىلىدۇر ۋە ھەم ئارزۇنى قىلىدۇر ۋە ئانگ ھەم ئارزۇنى قىلىدۇر.

ھەم ئارزۇنى قىلىدۇر ۋە ھەم ئارزۇنى قىلىدۇر ۋە ئانگ ھەم ئارزۇنى قىلىدۇر
ھەم ئارزۇنى قىلىدۇر ۋە ھەم ئارزۇنى قىلىدۇر ۋە ئانگ ھەم ئارزۇنى قىلىدۇر.

ۋەن الله التوفيق وعلية التكلان.

مجله نك مسئول مەھەسى كەشاق تەرجەمانى.

قرآن و مصحف

I قرآن

قرآن و مصحف نك نيندى كىتاب
 ايك كىتاب اسلام خلقيندغه توگل حىتى
 اسلام بولماغان خلقلار نكده كويلىر.
 خصوصاً علم اوستىده او طور وچىلىرىده
 سوسىموندن بىكر مى بيش يىللىر مقدم
 بىر وقتده كىتابلارنى باش و شهرتىلى
 بىر ورىرى بو كىتاب حقىده اوزلارنىك ملت
 مجلسلارنده سوز سويلىر كه مجبور بولغان
 ايندى. درست، ورىرى انى ماقتاب توگل
 بلكه ايبىر گىن كىشىلارنىك اوز حىقلىرىنى
 بىلولىرى، حىقلىرىنى كىچىمىلورى و انكىلىز-
 لارنىك مىرادلارنىده مسوافت ايتمه، لورى
 و مشول سببىنده اوزلارنىك مقصدلورى
 شرق طرفىنده اور بارغانلىقى حقىده
 بىك زار لايوب و اچىنوب سويىله گىن
 ايندى.
 لىكن اش انك يامانلاب سويىله و نده
 توگل بلكه ملت مجلسىنده انك بىك
 نفوذلى و تائىرلى بىر كىتاب ايك انلىگىنى
 اعلان ايتوب ده مشول سوزنى بتون
 مضبوط كوچروب تارانولرىنده، بوكون
 كه قدر موندى بىر اش خرىستىيانلارنىك
 اوز دىنى كىتابلورى حقىده ده بولمىش كى-
 لىكهنى بلىمى. بىك كىتاب يامانلاولر

بولما، بىلما، لايانغان نرسه حقىده نى قان
 سى ماقه اولرغه كورن قات قات ارق
 كورلر دىر. شونىك اىچون عقللى كىشى
 بىر نرسه نى ماقتاوغه اشقماولرى كى
 يامانلاوغه ده اشقمايلىر. چونكه طوور بىل
 طوغرى ماقتاولرىنى اوتىر لوب سويىش
 و طر فدا راق ايتوگه حىل تىلومىش
 بولغان حالده يامانلاولر اراسىنده كور
 و بلىنوب قالغان ماقىلار موندى احن
 لىردن نىلاست بولما.
 طر بىنا بتعللىش العزول حىل كىركىم
 قىتىن بو دوا والسعدول بواد.

(۲) بو كىتاب، انسانلار غه هدايىت بو
 لىنى كورسه تو وسعادت سببلرىنى اوز
 تو اىچون الله تعالى حىر تىندن بىبىر
 لىك ان حرمتلو بىغمىلار، و دىنى ايلچى
 نىك حانمىلارى بولغان محمد صلى
 عليه وسلم حىر تلىرىده، نادانلىق قارانغ
 لقلرىنده اداشوب يور وچى وضالان حى
 لىرىدىن فوتولو يولىنى تىابا الماوه
 انسانلارنى كوندرو فلاح و صلاح بول
 ىته توشروب بىبىرو اىچون وحى ايتىر
 لىكار ايندى.

(۳) محمد صلى الله عليه وسلم نى
 نىدىن بوكون گه قدر بولغان مسلم
 بو كىتابنى تلىرى برله اوقوب، كوگلى
 برله يادلاب و قوللورى برله ده كاغىز
 يازوب كىلدىلر، اولىكى عصرلار

خلفاری الرندن صوگش بونلرنده
بولغان خرغه اوشبو امانتنی سلامت
مالنده تاروب طور دیلر. اوشبو عادت
انشاء الله مشده دوام اینهر، الله تعالی
قاشنده بزم بولغان زامانغه باروب
بییتهر. که باصلو اصولی عملگه قو -
بلغانندن وک بوکتابه، السوخ عالملرنک
قار اولر که برله اسلام مملکتلرنده هر
یل یوزلمن برله نسیخلر باصلوب طور -
الر، ب مملکت باصه لری ایکنچی
مملکتلرکه قدر باروب طولالر. قرآن
برله طریدن طوغری استلری بولما
غان خلیستیمان مملکتلرنده قورآن
کریم کون گه قدر برنیچه مرتبه
باصلوبار الی. احتمال بو کونده ده او -
روپانک یکی اوچ شهرنده باصلو اوست
نده
(۱) أوروبا شهرلرنده اوست او -
ستینه ر آن باصلوب تار الوغه و بو اش که
نسخه بیتیمان دین باشلقاری برله سیاست آن -
ملرینا رسمی توگل روشده گنه بولسیده
مانع دلم اولرینه عرب چوللرنده کون
کورچی بدوی نك، افغان مملکتنده گی
قشلا فده عمر سوروچی ترلك کتوچی -
رنک جبله نوی اورنلی بولسیده روسیه ده
طورچی بر مسلمان نك موگا عجبیله نوی
اورنن توگل. اوزارینلک تار یخلرینی
یلوچ و باشلرنندن اوتکهن ماجر الرنی
ایسانده طوتوچی روسیه ده گی تورکی
قوم بچون موندی اشلرده گی سبیلر

معلوم. سبب بلنگانندن صوگش
اورن قالمی.
(۵) قرآننی تمام یادلاوچیلر ساق
اسلام مملکتلرینی سویدو گنه حاجت
یوق. بزنک شوشی. اورن مملکتلرنده
بولغان قرآن حافظلرینی اولنلر برله توکل
گل بلسکه یوزلر برله صانلر نه حکیم
تورکستان مدرسسلرنندن برونلر
حضورنده ایکیوز آدم نك قرآن یادلاوچ
اجازت آلولرینی سویدله گن ایدی. بعض
اگرده خاطر مده یا گلش قالمغان
بولسه بر تاشکنک شهر نده ننه نك قدر
حافظ قرآن بار دیدیلر.
(۶) قرآن یادلاو، دیگهن سوردن
مقصود، داشنده بولغان «الحمد لله» سو
زندن آخر نده بولغان «الناس» کلمه سینه
قیلر بولغان نظمینی کورگلدن اوقوب
چغبارلق بولودر. بوقسه اوچ بیش، جز قدر
اورنلرنی یادلاوچیلر، بر آیت اوقو برله
ملسه گنه قایسی اورن بولسون شوگا
یاغاب ایکی اوچ آیت اوقی آلتوچیلر
کوب بولادر. شول سببدا نده بولش گه
کر شوچی قارت اماملر آن آرانه یادایلر
و قز او یخلرده ختم ده قیللر. (۱)
(۷) ایسلام دنیا س تو بهن کیکنک
(۱) نسب علمینک قلامسی بولغان قلام
عین محمد بن السائب الکلبی نك: «او چمن آرد
بقان سا قلمنی کیسکان وقتده اونو توب توریندن
کیسوب قویدم. اما اوچ کوند، بتون قرآننی یادله
آلا اللهم، دویب سویدله گانلگینی و فیک الاعیان
ساحبی ذکر ایتدهر (ج ۲ بیت ل ۱۹).

۱۱

برزچی و حی حقننده بر ملا حظا

و پیتلر نك آباق آستلر نده ایزلمگهن بر
 وقتنده ده اسلام و لایتلر نده گی مسلمانیلر
 قرآن کریم حقننده بو قدر اعتنا قیلسهلر
 و موکا اهمیت بیرسهلر شول مملکتلر ده
 دین در یاسی شه اولاب طور غایان و علم
 اهللر یزک حرمتلری عرشلر گه کونهر -
 لگان و قتلر ده قرآن حقننده اعتنا قیلنونک
 نی در جهده بولغانلغی اوز اوزندن بلنوو -
 رگه تبوشلی.

(۸) ایمان شرطی رساله سنده «قرق

فرق» اسمنده گه تور کجه بوا منم یادلی

(۱۰) قرآن کریم بر یولی بتو
 کتاب روشننده ولوب توگل بلنکه احتیاج
 توشو و هر کون بولب طور غایان حادثا
 حقننده حکم بیان ایتو یولی بر له نور
 و قتلر ده تار او روشنده کیلوب طور ده
 و شولا ایتوب نبوت مسدتنده تو
 بولدی.

(۱۱) آدم بالالری هیچ نرسه بله

گنایا...

آلمى بوروچيلرنىڭ شەفتىك دەگى اوزون
سورطرنى بىگىل بىگىلەولرى كىشورلەدر
ايندى. احتمال كە مە وندى اش : « ولقد
يسرنا القرآن للذکر فهل من مدکر »
(القمر ۱۷) خبرىڭ مۇداقیدر.

(۹) رسول الله حضر تلىرىڭ اوز
زمانىدىن باشلاپ بوگونگە قدر شوشى
درجەدە اعتنا ايتولگەن واهمىت بىرلگەن
يادلاوچىلرى دە بىر يوز نەشەر وقت يوز
مىگەر بىرلە ساتالغان كىتابىڭ بىر گنە كىلمە
سىنى حتى كە بىرگنە حەرفنى بىر بولسۇڭ
اوز گىرئو مەكن بولماسا كىرىك بولاش
مۇگنا قدر بولمادى، موندىن مۇكۇڭ بولماز.
لغى دە الله تعالى ذك: « نانا نحن نزلنا الذکر
كرواناله لحافظون » (الحجر ۹) دىگەن قىطە
عنى خبىزندن معلوم.

دائىرى جەلپىنىڭ وادىسىنىڭ سىز
لۇب دىيىلگەن كىلەر و سۇگىدىن از از او
بەلار و كوچ حاصل ايتەر. عقل و آگىر
آرتو، علم تحصيل ايتولرى و مەبىس
يوللرىنى اوگرەنولەرى دە شوشى رىشە
تدرىج و اقرونتلىق بىرلە اوسەدر. بىر
دىيىلگەن اوزىنە ايتەر تەچك و دىنيا بوز و باغ
كون گە قدر دوام ايتەچك بولغان ايتەر
دىيىلگەن اعلان قىلىنوى و خلق آراسى
تارالوى اشبۇنشىوار تىقا مەدە تىكە
قانۇننە تابع بولوى لازم و طبعىي
اش. طبعىي اش ايچون دىلەلر كىتر و گ
وچەلر بىيان ايتوگە حاجت بولماغانلار
« قرآن، نى ايچون شەول قدر اوزو
وقتلا دە تارالوب كىلمەدى ونى ايچو
بتون كىتاب حالنچە اينمەدى؟ » قىيلىن
سۇاللا رەجە جواب بىر و گە حاجت بولما
كېرەك.

(۱۲) مصحف شریف، اینو ترتیبی برله تو گل بلیکه رسول الله صلی الله علیه وسلم طرفندن او گره تلنگان و قوشلغان اسلوب برله ترتیب ایتبولدی و شول سبببندده الك صوڭ اینگان بعض بر سو- رملر الك و الك اینگان بعض برسورملر و آیتلر صوڭ قوبولدی.

(۱۳) فاتحه، انعام، صدف، مرسلات، لم یکن، کوثر، مسد، اخلاص قبیلندن بعض بر سورملر شول حاللر نده ایندیلر و آرتلرله ایلر اما بعض بر سورملر باشده قسقه روشده اینگان بولسهلر ده صوڭ اینگان آیتلر قوشولا بارلوسیبندن اوزون سورملر بولوب کیتدیلر. اگرده صوڭندن اینگان آیتلر قوشولوب طورلسه ایدی کوثر، نصر سورملری ده اوزون بو- لورلر و صوڭ اینگان آیتلر قوشولمی قالغان بولسه ایدی بقره سورمسی بو قدر اوزایماغان بولور ایدی.

(۱۴) رسول الله حضرتلرینه پیغمبر- لك کیلو، قران اینده باشلاو برله بروقتده بولدی. بو وقتده رسول الله حضرتلری اوزینک طوغان اوسکان اورنسی «مکه» شهرنده بولوب قسرق یاشینه یسبتکان، عائله و اولاد صاحبی بولوب عادتی آدملر آراسنده و شونلر نڭده برسی بولوب عمر سورگان ایدی. باشقلردن امتیاز ایتکان و کوزارگه کورنسیگان اورنسی ده گوزل خلقلی، درست سوزلی و امانتلی، فاحش سویله و ده ن صاقلانوچی، حلیم و

صبرلی، عفیق و تواضعلی، اویالوچان و رحمتلی و ثباتلی، مشرکلر نڭ ته ریلرینی دشمن کوروو شعر سو بولموش یاراتماو قبیلندن بعض بر صفتلر ده غنه ایدی.

(۱۵) محمد صلی الله علیه وسلم اوزینه ابرشکان قدر برله، یراق بابلسی ابر- هیم پیغمبر بولنده طور ادر و ایسکی ملتله ده بولغان زاهدلر قبیلندن بعض و قتلر ده شهر دن و انسانلردن عزلت ایتوب عبادت قیلوب وقت اوتسکار چر ایدی. عبادتی احتمال که فیکر لهو، و او- زینک و باشقلر نڭ بو دنیاغه قای اور- نلردن کیلوب ده قایسی اورنلر غه پارا- چقنی، شوشی ایسکی آراده نیندی اش برله شغللانو نیوشلمکنی اویلاو دن عبارت بولغاندر. هر حالده بو عبادتلر نڭ روشی آچق معلوم تو گل.

(۱۶) مسجد حرامدن جه بهو بارو- چینک بر ساعت قدر وقت اوزدر راق مسافه ده، مکه دن تون طرفنده و «منا» غه بارو چینک صول یاغنده فاللا طورغان و اسلام کیلنگانندن صوڭ ده «جبل نور» دیب مشهور بولوب کیتکان «حراء» اسملی تاوده عبادت برله وقت اوزدر عاتنده برنچی مهرته به فرشته کورلیدی و: «اقرا باسم ربك الذي خلق الانسان من علق اقرا وربك الاكرم الذي علم بالقلم علم الانسان ما لم يعلم»، دیب محمد صلی-

اللہ علیہ وسلم گہ خطاب ایتدی (۱).
 (۱۷) برنجی مہرنبہ اینگان اور رسول-
 اللہ حضرتلرینہ توبہب سوریلہ اینگان بو
 بیش آیتدہ او قورغہ قوشولا، او قو ایچون
 اللہ تعالیٰ اسمندن یاردم صوراو بولور-
 غہ کیرہ کلک بلدرلہ، اللہنک بیک حرمتلی
 بر ذات ایکانلیگی بیان ایتولنہ، شول اللہ
 بندہ لرنی تر بیہ ایتوچی و کمالات گہ
 بیتش روچی ہم دہ بلمہ گان نر سہارینی
 انسانلرغہ بلدر وچی بولوینی آگلاتولنہ
 (۱۸) قرآن کریم، «اوقو»، و «علم»،
 سوزلری برلہ باشلانغان کیک اسلام دینی دہ
 «اوقو»، «علم»، ہم دہ «ب»، (تر بیہ) و
 «قلم»، ہم دہ «تعلیم»، سوزلری برلہ باشلا-
 ندی. شونک ایچون اسلام دینی برلہ
 علم آراستدہ بر لک حتی کہ ملازمت بار.
 مونلر بر برندن آیرلہ یلر و آیرلورغہ یارا-
 میلر دیسہ کدہ مبالغہ بولماز. خاتون آلو،
 تاماق طویسرو برر تورلی طائفہ گہ آچو
 ایتو و بر آدم گہ اییدرو سببیلی اسلام
 دینندن یازغان کشیلر بولغلاسه دہ علم
 حاصل ایتو و فن بلو سببندن اسلام
 دینندن یازغان کشی ترجمہ، حال
 کتابلرندہ کورلمی.

(۱۹) برنجی وحی «اوقو»، «علم»،
 (۱) اوقورغہ قوشودن اوقولاچق بر نرسہ
 بولو لازم. شونک ایچون بو «اقرا، جملہ-
 سینک تقدیری «اقرا مانزل الیک» یا کہ
 اقرا ما یوحی الیک، و یا کہ «اقرا مانو شریقرا-
 گتہ» قییلندن جملہ لر دہ نرسہ بولورغہ نیوشلی.

و «قلم»، برلہ باشلانو اسلام دینینک دو
 می و بقاسی دہ قلم برلہ علم گہ موقوف
 بولورنی بلدر سہ کیرہک. سوزنک قسقه
 سی سول: قرآن کریمنک موضوعی و
 اسلام دینینک دہ اساسی اللہ تعالیٰ کا
 بندہ چیلک ایتو و علم، اوقو و قلم دن عبارت
 بولاچغی برنجی وحی و برنجی آیتدن
 معلوم.

(۲۰) قرآن کیملہ باشلاغان و اسلام
 دینی اعلان ایتولسگان کوندہ گی «مکہ»، نی
 بو کوندہ گی اوقو، اورنبورغ، تاشکند
 سمرقند، خوقند و قازان قییلندن شیر-
 لر گہ توکل بلسکہ ایدل اوستند گی «دورت
 اویلی»، و تیموریول بویندہ غی «دولہ کان.
 اوللرینہ قیاس قیلورغہ دہ یارامی. موند
 بو کوندہ عبرانی تلی ترجمہ قیالہ آلورلق
 بعض بر آدملر بولسہ بولغانلر، قلم
 دیسگان نرسہ احتمال کہ استعمال ایتولسہ
 ایتولسگہ لہ گہ نذر. اما بو کوندہ گی معنا
 برلہ اوقو و قلم دیسگان نرسہ لر ناک عمل گہ
 قویلو توکل حتی خیال گدہ کیملہ وی-
 مکتب مدرسہ لر ناک بولماوی معلوم. مو-
 نلرغہ احتیاج دہ یوق ایدی (۱). بو کوندہ
 محیط دگری او طراوندہ دنیاغہ قاتناشمی
 معیشت ایتوچی بر اول خلقی ایچون
 یازو ہم دہ قلم کیرہک بولماسہ مکہ خلقی
 و حجاز دہ طور وچیلر ایچون دہ حال شوشی
 منوالدہ ایدی. چونکہ «مکہ»، و «حجاز»،
 (۱) «عنوان الخبر فی الجنتنا والخبر»،
 قازاقون، ج. س. ۲۰۴.

ایتولندهر. شوندن سوڭ مدثر، مزمل
قبیلندن سورلر ایندی و هر بر احتیاج
بولو برله آز و کوب آبتار کیلوب طور-
دی. شولای آبتوب یکرمی اوج بل قدر
مدته بتون قرآن تمام بولدی و اسلام
دینی کامل رهوشده تبلیغ ایتولدی.

(بتهدن).

رضا الدین بن فخر الدین.

اوزی ده او طراو حکمنده ایدی. شوشندی
زمانده و شوشندی بر اورنده اوقو هم
بازو برله اشی بولماغان بر ذات واسطه
سی برله اوقو، یازو، قلم، تر بیه والسله
حقتدهغی سوزار برله فرمان کیلوا همیتسز
صانالمازغه تیوشلی.

(۲۱) اوشبو برنچی وحی سوڭنده
بر قدر وقتلر وحی کیسلوب طوردی. بو
وقت "فترت وحی زمانی"، دیب تعبیر

آی باشلاری و بهیرهم کونلهری.

جهتدهن ده بیوک اهمیتنی حائز بولغان بو
زمانده، بر عائله نڭ اعضالاری تورلی
اورنلرده و تورلی مؤسسسه و کار خانهلرده
خدمت ایتکن، بولسار نڭ کوبلگی
یکلگی سببندن الوغ ولایستلر بر شهر
حالنه کیلگن بو وقتده اهل اسلام آرا-
سندده بویله اتفاقسزلق غایت کوڭسلسز
حاله رگه سبب اولماغی بیان هن مستغنیدر.
آڭلاشلووینه کوره بو اتفاقسزلق
ایکی تورلی سببدهن تووا:

برنچسی چمدولده شعبان آیسی،
رصدخانه لردن آنغان معلوماتکه بنا ۲۹
دهن حساب قیلنوب رمضان باشی بیلگو
لهنگن بولسه بعض اماملر «صوموا لرؤ
یته وافطروا لرؤیه فان عم علیکم فاکملوا
عدة شعبان ثلاثین یوما»، حدیث شریفنی
ظاهر نچه آڭلاب «رمضان آیسی کورلمه سه
شعباننی اوتوز کونگه تولترو تیوش»،

I

بزه آی باشلاری و دینی بهیرهم-
ملرنی بیلگنله وده دینییه نظارتی طر-
فندن رصدخانه لردن آنغان معلوماتکه
قاراب توزلگن جدول «دستور العمل»،
توتلور دیب بر نیچه دینی ندوله رده قرار
بیرلگن بولسه ده هنوز بو قرار عمومی
روشنده عملگه قویلوب یته آلی. هر
یلده رمضانغا کرو چغوده وباشقه بهیرهم-
ملرده آزمو کوبمو اختلاف بولوب کیله.
اوشبو ۱۳۴۲ نچی یلده ده دینییه نظارتی
جدولنده رمضان باشی شنبه، عید فطر
دوشنبه کون دیه کورسه تولگن حالده
نادر بولسه ده جمعه و یکشنبه روزغه کرو-
چیلر، عید فطرنی یکشنبه ثوقچیلر
بولغالادی.

عید و بهیرهم کونلهری دینی عبادت
وقتی بولو ئوستینه اجتماعی و حیاتی

ديه بر كون كيچكوب. روز نه كره لهر و بر
ئون كيچكوب عيد اوقيلار.

ايكنچى سى شعبان ياكه رمضان
آينى جدولنده كورسه تولگهن دن بر هر
كون الك كور و حفته ضعيف خبر وضعيف
شهادتله رنى بعض املار قبول ايستوب
رمضانغه بر كون آلدان كره لهر و شول
كرولر ينه بنا قيلولب تكميل رمضان ايله
بر كون آلدان عيد فطر اوقيلار.

II

اختلاف قه منشأ بولغان اوشبو ايكي
سببهن رنجسى حفته نوبنده گى ملاحظه
لار منى عرض ايتيم: رمضان آينده روز نهك
فر ضلغينه دلالت ايتكهن نص و آنى موجب
بولغان دليل الله تعالى نك «فمن شهد منكم

الشهر فليصمه» (بقره آيه ۱۸۵) قول كرىميدن
تفسير و اصول كتابار نده بيان ايتلوگه دوره،
شهود شهر نك معناسى سفر و مرض كيك
روزه نى اسقاط قىلا تورغان عنر بولمال
غان حالده رمضان آينده حاضر بولودر.

آيت كرىم نهك افاده سينه بنا بر
كشيكه نيندهى بول بلدن بولاسده، شهود
شهر نى علم تابلسه، رمضان روزه نى
فرض بولا.

اوشبو آيت كرىم ه گه موافقت ئو-
چون بولسه كير هك شمس الاثمة السر خسى،
محقى الدين ابن عربى، امام غزالى و باب

شقه لرسول الله لك «صوموا لرؤيت
وافطروا لرؤيته فان غم عليكم فا كملوا وعد
شعبان ثلاثين يوما، حديث شريفند گى

رويتدن حقيقى رؤيت مراد تو گىل
بلكه شهود شهر نى علم مراد ديكه نلهر
استاذ شهاب الدين المر جانى ده «حق
المعرفه» اسملى كتابنده «حديث ده كى
رؤيت لفظندهن حقيقه رؤيت مراد تو گىل
بلكه شهود شهر گه دليل قائم بواو مراد
دى و بوگا فقها نك شهود شهر نى علامت
وقر ينه لهر بله ننگه بيله آلا تورغان
مطموره ده گى (ييز استنده عى چوفرده
محبوسكه روزه فرض ديپولهرن و شونك
كيك بر نيجه مسئله نى شاهد ايتنه.

دخى اصول فقه نقطه نظر ندهن
قاراغانده ده حديث ده گى رؤيت لفظندهن
حقيقى رؤيت اراده قىلنماسقه تسيوش
يوقسه خبر واح ايله نص غه زياده قىلو
ظنى دليل نى قطعى دليل گه ترجيع ايتو
لازم بولا، بو البته درست تو گىل، ايمى
حديث ده گى «لرؤيته»، دهن حقيقى رؤيت
مراد بولميجه شهود شهر نى علم مراد
بولغاچ فان غم عليكم فا كملوا وعد شعبان
ثلاثين يوما، هيچ بر طريق ئيله شهود

شهر نى علم حاصل بولماسه شعبان نى اوتور
كونسك، تولتر گر، معناسنده بولا، بو، بر

البتته، شارع حکمینک حکمتنه ایک موافق بولغان تفسیر صوگوشسیندر. بو تفسیرگه بنا حدیث شریف اولگی روا-یتدهگی حدیثنک تکرار یغنه بولمچه یا کما معنی نی افاده قیلغان بولادر.

دخی شیخ معنی السنة البغوی نك شرح السنة ده ابن سریج ده ن نقل ایتدکی تو-بنددهگی سوزی اوشبو صوغوشنی تفسیر نی تقویه ایتهدر.

«قال ابن سريج رحمه الله فأقروا لله خطاب لمن خصه الله تعالى بهذا العلم وقوله فأكملوا العدة خطاب للامة» (*)

شولایوق شیخ تقی الدین العیدنک «احکام الاحکام»، اسملی کتابنده غی اشبو سوزیده بونی تأکید ایتهدر.

«أستدل لمن قال بالحساب في الصوم

بقوله فأقروا له فإنه أمر يقتضى التقدير»، (**)

دخی بو مسئله حقنده استاذمر جانی حضر تلهری، «حق المعرفه»، ده اوشبو

(*) حدیثدهگی «فأقروا له» الله تعالی بو علم بلدن (حساب علمی بلدن) حاصله ان کومه لرگه، اما «فأكملوا العدة»، سوزی عامه خلق عه حتابدر.

(**) روزه ده حساب بلدن عمل درست ذمیوچیلر فائده سینده پیغمبرنک (س. عم) «قل قدروا له»، سوزی بلدن استدلال ایتله؛ چونکی بو، حساب بلدن تقدیر قیلر نی اقتزاه ایتهدر تورعان امر عن.

ایکنچی بو حدیثده «فأكملوا عده شعبان ثلاثین يوماً»، روایتی بولغان کبک «فإن غم عليكم الهلال فأقروا له»، روایتی ده بار. حدیثدهگی اوشبو، «فأقروا له»، گه علماء بر نیچه تورلی معنا بیر دلهر. مونی «قدروا له تمام العدة ثلاثین يوماً»، (*) دیب تفسیر ایتوچیلهر بولغان کبک، امام احمد بن حنبل حضر تلهری و باشقه بعض لر «قدروا تحت السحاب»، (***) دیب تفسیر ایتکه نلهر.

شونک توچون الار لیله الغیم نك کونن (یعنی ۲۹ نچی شعبانده ای کور-نمهسه، شونک ایرتسون) رمضان دن دیب روزه توتونی جائز کورهلر. امامام نووی نك صحیح مسلم شرحنده ابن سریج دن نقل ایتو وینه کور مسلفی دن مطرف بن عبد الله بن الشخیر، ابن قتیبه و باشقه لار بو «فأقروا له»، گه «قدروه بحسب المنازل بالحساب»، (***) دیب معنا بیر گه نلهر.

(*) آسما سانک تمامی بولعان اوتوز کوننی تقدیر ایتکر.

(**) آنی بولوت آستنده در دیب فرز ایتکر.

(***) آنی حساب بو نیچه منزل لری اعتباری ایله تقدیر ایتکر.

فکرئی بیان آیتہ: رمضان آیینی کورو
یا کہ شعباننی اوتوز کونگه تولترو بولار
برسیده روزه عبادتندہ مقصود بالذات
توگل، بلسکہ شہود شہرنی وروزہ وقتی
یتونی بلو گہوسیلہ گنہ، تہ گہر باشقہ
طریق بلہن شہود شہر بلنسه، شہوسز
الاردان مستغنی بولونا، ننا کہ اللہ تعالیٰ نکت
«اذا نودی للصلوة من یوم الجمعة فاسعوا الی

ذکر اللہ، قول کریمی بلہن جمعہ کونندہ
جمعہ غہ اذان ایتولگہ نندنہ صوگ، فرض
عبادتنی اوتہ وگہ وسیلہ بولغانلغی توچون،
ذکر اللہ غہ سعی فرض؛ اما بر کشی جمعہ
فرض بولودان (رقت کرودن) ملک
مسجدگہ بارغان بولب، شونده نماز نیسی
ادا ایتسه، مقصود بولغان عبادت
نقصانسز حاصل بولوا، وسیلہ بولغان سعی نی
قویغان توچون بو آمہیچ گناہلی بولمی.
شول قبیلدن نیندہی بولسده باشقہ
طریق ایله رمضان باشی بلنسه، وسیلہ
بولغان شعباننی ا کما گہ حاجت قالمی.

اوشبو ایکی تورلی وجہ گہ بنا قطع
بولغان حساب بلہن رمضان باشی بلنسه
(شہود شہرنی علم حاصل بولسه) شعبان
نئی اوتوز کونگه تولترو لازم بولمیدر.

III

ایکنچی سبب حقتدہ اوشبو ملاحظہ ارمنی
عرض ایتہم:

شریعت اسلامیہ آی باشلارنی

بیلیگولہ وده حساب بلہن عملنی عمومگ
تکلیفی ایتہ سہ بو، حساب دقیق بر فر
بولوب عامہ خلقغہ آئی بلو آغر بولاچا
غندن فقط امتکہ یگملک توچوندر. یوقسہ
آی ویولدر لر نکت قطعی سیر وحرکتینہ
بنا قیلنغان حسابنی شریعت انکار ایتو
احتمالی یوق.

بلسکہ اللہ تعالیٰ نکت «وقدرہ منازل

لتعلموا عدد السنين والحساب، لسورہ یونس
آیت ۵) قول کریمی شریعت اسلامیہ
حسابنی اعتبار قیلغانلغہ دلالت ایتہ،
شونلقدن سلفی دن بایتاق ذاتلہر دلیل
شرعی دن آگلاولاری واجتہاد لری نتیجہ
سندہ حساب بلہن عملنی جائز بلسکہ
لازم کورگہ نلہر.

ایمدی بولدر دن ہم یوقار بده مذکور
«فاقدر والہ، تفسیرندہ مطرف بن عبداللہ
ابن قتیبہ ابن سرج، تقی الدین العبد
لردن کوچر لگہن سوزلہر دن آگلا نادر
کہ، شریعت اسلامیہ حساب بلہن عملنی
عامہ ناس عہ الزام ایتہ سده بو توغروده
خواص غہ خطاب قیلوب حساب بر لہ عملگہ
ترغیب ایتکهن.

دخی حساب قطع بر فن بولوب
اوستینہ اهل رصدنک حسابلارینک در
ستلگی کسوف و خسوف حقتدہ غی حساب
و خبر لری دقیقہ سینہ قدر درست چغروی
ایله حسابقہ اهل بولماغان کشیلہر گہ
معلومدر.

شبهه سز حاضرگی زمانده ای باشلارنی بیلگولوده ایگ مضبوط بول حساب بلهن عمل ایتودر. بونگ ئوچون رمضانغه کرو چفوده و بیر مارینی تعیین دهه بیرده دینیہ نظارتی طرفندن تون- لهچک جدول دستور العمل توتلورغسه تیوش.

دفلان بیرده ای کورگه نلر، دیگن خبرلر خلق آراسینه تارالوب و اول خبرلر بعض اماملر طرفندن قبول ایتلوب اختلا فقه سبب بولماسون ئوچون آندای ای کورو خبرلرینی تیکشروب قبول یا که رد قیلو حقی فقط دینیہ نظارتنه غنه بیر- لورگه تیوش.

V

دخی بزده حساب بلهن عمل قیلغانده حل ایتلوب یتیمه گن برجهت؛ «محتاج دن صولگ شری ای نو وقت باشلانوه، مسئله سز بار. ۱۹۱۷ نچی یل ده قازانده بولغان علما عتد- وهسی دینی بیر مارینی تعیین ده رصد خانه حسابلرنسی اساس توتارغسه قرار قیلغان بولسه ده ای ایله قویاشنک احتمال عسندن کو بمی وقت اونکجه چ ای باشی اعتبار ایتو مسئله سن حل قیسلماغان ایندی (*)»

(*) 1917 نچی یل قازانده

علما ندوهسی قرارلرینک نچی بیتند اوشبو سوزلر یازغان: «دینی بیر، لمر حس- سنده اوشبو ندرسه لرگه قرار بیرلدی: فن چیتندن قنعی بولغان حساب شارع اکبر ترقدن- ایتال قیلنعالقندن، امام اعزام، الحه ثلاثه

کوبره ک کسه لر شرعی آن باشلانوه ئوچون توغان اینک ترجه ر ویتکه کیلووی شرط دیلر، کوبمی وقت اونکجه درجه رویت گه کیلووه تورای سوزلر بولوب اجتماع وقتنده ۲۴ - ۱۳ - ۱۲ - ۹ - ۵ ۲ ساعت توتکندن صولک دیبوچیلر بار. دینیہ نظارتی بو حقدن فکر صوراب قازان رصدخانه سینک مدیرینه مراجعت ایتکدن ایندی. بوکار قارشو ۱۹۲۱ نچی یل ۱۴ ایون تاریخلی «اینک عادی کوز ایله کور نووی ئوچون ۲۴ ساعت یعنی قویاشدن ایرلغاچ ۱۳ درجه اوتو لازم، دیگن جواب آندی.

بنم فکر مچه ای باشلارن بیلگو- لهده حساب بلهن عملنی قبول ایتسکه چ درجه رویتکه یا که حیز رویتکه کیلوننی شرط قیلو لوزومسز و صلسز بر اش بولو اوستینه درجه رویتکه کیلووه شول قدر زور اختلاف بولغانلقدان حساب بلهن عملده گی اصل مقصد وفائدنک فوتینه سبب بولا، حقیقتده درجه رویتکه حلواننی شرط قیلو حدیث هگی رویت لفظنی حقیقی معناسینه عمل قیلودان کیلگن بروهم در.

وبونلردن سوغعی علما کرامنک محققلری تر- فندن فتر وامساک کبی لرده حساب برله عمل قیلوننی نعی حقدن هیچ بر قنعی روایت یو- قلقدن هم بو حوسوده بولغان اختلافنر بتررگه بردهن بر چاره شول حساب بولغانلقدن دینی بهیرم لرنک هر قابوسی حقدن محکمه شرعیه ترقدن رسدحانه لردن آلنغان خبر بوینچه تون دستور العمل توتور، لوب بیرلگن جدول

یوقاری یسده سویله ننگه نچه رویت لفظندن شهود شهرنی علم معناسی اراده قیلند قده شرعی آی باشلانو ئوچون آی بلدن قویاشنك اجتماع وقتلرنی بلویته در. فقط موندنه حل ایتولمه گدن اوشبو ایکی جهت پار: برسی تفولك نك قابو واقتنده اجتماع بولسه اول کون آی باشی اعتبار قیلنا: ایکنچی نسی محاق و اجتماع وقتنی بیلگوله وده بز نك مملکتده قابو شهر نك ساعتی اساس توتله. بوایسکی مسئله نی توبنده گی روشچه حل قیلونسی مناسب کورهم.

۱ - آینك محاقی غروب دن نسلک بولوب آی بلدن قویاشنك اجتماعسی بر نیچه گنده دقیقه بولسه ده غروب دن نسلک بولسه ایرتسی کون یا گنی آی باشی حساب قیلنور.

۲ - حساب بویچه اجتماع وقتنی بیلگوله وده: اوقا، قازان، مەسکەو، لینینگراد کبی شهرلرنك برنی تعیین ایتو ممکن بولسادا مین بونلار دن چیت ممالکته رده ده اسمی مشهور، ر صدخانه سیده بار قازان شهرینك ساعتنی اساس توتومناسب بولور دیب اولیم.

خلاصه: یوقاری یسده سویله ننگه نچه وجه ودلیلرگه بنا آی باشلاری وبه برهم کونلهری بیلگوله وده ر صدخانه حسابینه بنا قیلنوب توزواگن جدول دستور العمل توتلورغه

تیوش. جدول توز کهنده آی باشی محاق و اجتماع دان اعتبار قیلنور غه، درجه رویتکه حلول شرط ایتمه سکه فقط ایرتسی کون آی باشی حسابلانو وچون غروبده نسلک اجتماع بولوش شرط ایتلورگه تیوش در کشافی ترجمانی.

علم اشوراسی ۱۶ ایون اولترشند یوقاری یسده مذکور مقاله نی طرکلا غانسان صوگ توبنده گی ماده لرگه قرار قیلندی ۱ - روز غه کرو چغوده و غوم بیرهم ایتوده اتفاق حاصل بولسون ئوچون دینییه نظارتی طرفندن توزاگن جدول هر بیرده دستور العمل توتلور. جدول نسلک آی کورنو خبری بولغانده آنی دینییه نظارتینه تقدیم ایتوب نظارتده بر حکم بولغانغه قدر آنك ایله عمل قیلنماز.

۲ - جدول تزوده شوشی ماده لر اساس توتلور: (ا) جدولنی ر صدخانه حسابنه بنا قیلنوب توزلور. (ب) برکوند اجتماع نیر بن ساعتی وقت غروب شمس دن بر نیچه گنده دقیقه الک بولسه ده شهور کوننك ایرتسی آینك باشی (برنجی کونی) حساب قیلنور. اجتماع دقیقه سی صوگنده حیز رویتکه حلول کبی بر شوش شرط ایدلمهز.

(ج) اجتماع ساعتلهری قازان شهرینده ساعتی ایله حساب ایدلور.

اسلام دیني

(۱) کوشی دنیاسینک بیر شارنده
 بهشاو تاریخی قایچان باشلانغانی قطعی
 بیلگی بولمادغی کبی بیر یوزنده انسا-
 زیت دنیاسنده قایچان دین باشلانغیده
 فنا معلوم توکل.

(۲) اؤلی معلوم بولماغان تاریخده
 آدم دنیاسنی بیر شارنده طرمش میدا-
 نینه قویواساده بیرنک قابو کیسه گنده
 طورده شی باشلانغی معلوم بولمادغی
 کبی آدمناک دماغنده دین روحی تجل-
 مینه، کیفیتیده معلوم توکل. تساریخ
 اهللری، زمان ادیبلی، دینلرک ظهوری
 حقنده تورلی نظریه لر بیان ایتسه لرده
 چن فن اهللری بونظریه لرنی برظن،
 وهم دیور گه مجبور لهر.

(۳) طبیعت کتابی، کائنات تهلومی،
 آثار کونیه عدله می، عالم وجودده گی صنا-
 عت اعلانی، نفاست کوز گوسی ایچنده
 حیات میدانه قوبولمش اتم دنیاسینک
 فطرتنده مرکوز روحنده مستور دین
 روحی ظهور ایده باشلی.

جذاب رب العالمین ناک عالمده،
 طبیعتده توزومش تربیه، تکامل قانون-
 نینه بنا، دینلر تکامل ایدهرک اکتقدا
 «الیوم اکملت لکم دینکم واتممت
 علیکم نعمتی ورضیت لکم الاسلام دینا»
 نظم قرانی ایله دین الهی، اسلام اسمیله
 اکت کامل دین اولدغی اعلان ایتله.

(۴) اسلام حقنده آمریقالی، آورو-
 پالی ادیبلر، پرافیصورلر؛ درپهرلر،
 میستر قارلدیلر، اسحاق طیلر، ریمنان،
 غسلاستون، واهبری لر وغیریلر تور-
 لی نظرلریاز دیلر، میسیانیر قلمی، یا که
 سیاست املی ایله یازوچیلر اسلام دیننی
 بیر شاری کشیلر بنهضرار لی، خطر هانی
 ایتوب کورگه زور گه چالشدیلر. بیطرف
 قام قوللانوچیلر اسلام دیننی مدح ایتمی
 چدای آلمادیلر. لکن کوردرک یازوچیلر
 اسلام دیننی حقنده خطا معلومات آلدقلا-
 رندن، یا که سیاست گه قورال اولدقلا-
 رندن شرق وغرب، گه اسلام دیننی یمان
 کور گه زور گه طرشدیلر. (مثلا فرانسیسه
 طشقی اشلرناظری موسیو هانو تور-
 کبیلر)

بعضر اسلام عالمینک حاضرگی حالینه
 قاراب (اقتصادی، اجتماعی، سیاسی
 سبیلر نی تفتیش ایتمه برک) آوروپا
 ایمپریالیستلرینک ظلمی استنده مظلوم
 حالده قالغانون کوروب، عیبنی اسلام
 دیننی ئوستینه ئرغندیلر اسلام دنیاسینک
 مدنیتده توپان توشون، حیات میداننده
 ینگمش حالون اسلام دینند کوروب
 «اسلام دیننی مانع قر قیدر!» دیوب بو-
 نون بیر شارینه قچقر دیلر.

آوروپاده مدنیت مرکزارنده استاذ
 جمال الدین افغانی، استاذ محمد حیدر

حضر تباری، علمی جریده‌های، اشرف‌الری،
قونغر سلسری ایله جواب ویرمك اسلامغه
قارشى یاز وچى بعضى محررلرنك فكر-
لرنى تعديل گه، تصحیفه باعث اولسه-
لرده نماز خیزم دورن سورگهن روسیسا
مملکتنه جوابلر یازارغه، ایضا حطر بیر-
ر گه حریت قاپولری بیکلنى ایدی.

فلسفه‌سی: اوروپالیلر، نسکر کو-
چلری، سرمایه قرتلری، سیاست دسیسه
لری، قلم مکرلری ایله اسلام عالمینی
یئس (پسیه‌یزم) دلینه کیتیرر گه طرشد-
یلر.

نه اوچون اوروپا ایمپیریا لیز مله-
ری اسلام علیه‌نه بوقدری قوت صرف
ایتدیلهر؟ سو الیمه جور ایدان اسلام عالمی
غافل تو گول ایدی. لکن حقوقندن
معروم، فلسفی، متنوع، اغزی قاپالسی
ایدی.

(۵) اسلام عالمی عصر سعادتدن
باشلاب بر نیچه عصر لر شرق و غرب گه
علوم و معارفه، اجتماع و مدنیتنه رهبر
واستادلق ایتمش ایسه ده عصر لر چه اور-
وپسا ایمپیریا لیز مملکتلر بئک هجوم لهری،
ظلم لرینه قارشى دفاعی صف توتسه،
بوتون مادی و معنوی قوتتنی، حیاتیینی
مدافعه گه صرف ایته کیلکندن اقتصاد
دی ضعیف لانه. فقیر لانه، روحا اومید سز-
لانه، اورى. شفالی و او ویرر گه تله گان
عالم لرینه قارشى نوراً، دینی آکلایشیمه
انجه ادا حالینا کیله دینده گن عالی حقیقتلر-

نى بلمى، دینینك روحینى، غایه آمالنى
خاطرینه کیتیرمى، و کیتیره آلورعا فر
صئیده بوق بر زمانده جهان معارفه
نهایت بیوک احتلال انسانیت دنیاسینه
دمشت بیر مظلوم ملت لر گنه قونور
(نجات) یوللری اچیلار.

مظلوم شرقی، اسلام دنیاسینی
علوم اجیتماعیه عالملری اجتماعی چوئند
اقتصاد عالملری اقتصاد چوئند نجات
یوللری کورگازوی تیموش اولسه، دین
عالم لرینه شرق دنیاسینی دینی نجات
یوللرینه ارشاد ایدر گه، دینی حقیقتلر
اساسلر، ادبیاتلر نظر لرینی تحلیل ایدر
گه، اوروپا قلم لرینك توت لهرندن
طفیانلر نندن زهرلی تحلیل لهرندن آن
ایدر گه، اسلام عالمی انجیاد حالندن
چقاررعه لهن، بر، فرضر.

(۶) بو کون اسلام عالمینك دین
عالم لرینه یوکلنگان وظیفه لر بیوک
اول وظیفه لرینی صاناب تور مهیم، فقط
وظیفه ارک مکدن برینه گنه اولسه ده جز
مت امید یله توبانده گی موضوعلر ده
اسلام دیتی نی؟ اسلامك انسانیت دینی
سینه، طبیعت، حیات، اجتماعیات، دین
علوم و معارفه نسبتی نی؟ بوتون عالم
انسان اوچون نینداین شیدییال، حیا
اوچون نینداین پلان. سعادت اوچون
نینداین روح و اساس توزدکنی. ایبار
خلقت عالم و خلقت بشر گه نظر لر
برر برر صر سیمله یازه چغم ان شاه

۱

اسلام نى؟ سؤالينه علم اللغة عا- ملرى، قرآن كريم آيتلهرى، حديث شريف بيانلرى توبانده گى جوابسى بيزه:

۱) اسلام سوزى عربچه سلم سيلم يسلمها شلمها سلامگ سلامت سوزلهرندن آلتمشدر. عرب: سلمت منى فاجعلنى اسلامنك (س ميندن سلامت سن، اوزم گدن ميننده سلامت قيل) ديدر. سلم فلان من آفات سلامت و سلمه الله منها (فلان كشى آفت اردن سلامت اولدى، الله انى آفت اردن سلامت ابتد ديدر) سلم (سین کسر سیهله) صلح و مسالمه معناسنده استعمال ايتلدر. اذافتهم

الحرب انفاسها وقد تکره الحرب بور السلام شولا يوق سلم، سلام (فتحه- ايله) صاح و مسالمه معناسنده بور تولادر

۵

هاجوا القومهم السلام كانهم لما اصيبوا هبل دين مجتر

اسلم: انقاد معناسنده استعمال ايدلسده حقوق انسانيه، عزت نفسه نى حمايه ايدر قانونغه صينو، انقياد ايتوجهتى اعتبار ايدلسه دخل فى السلام والسلامة معنا سينه راجعدر. ديمك عرب لغت لرنى تفتيش نتيجه سنده اسلام سوزى سلامت بولمق، صلح ايله (تاتو) باشامك معناسنده

اولغان سلم سلم (برسينك سيني ثوست ايكنچسينك استى ايله اوقلور) مادهلر- ندهن آلتمشدر. بناء عليه اسلم: صلح و سلام عمومى بولينه كردي، اسلام، صلح و سلام عمومى بولينه كرمك معناسنده در.

۱) قالوا اسلاما نظمى لغت عاليلرى: قالوا قولا يتسلمون فيه ليس فيه تعدولا مائثم قال "سلام"، نظمى اى- لا اريد غير السلامة، "فسلام لك من اصحاب اليمين"، آيتنى اى ترى فيهم ماتحب من السلامة، ديوب ته تفسير ايتقلر،

۲) وان جنحو للسلام فاجز لها آيت كرىه سنده گى سلم، صلح و سلام معنا سنده در.

۳) والقوا اليكم السلام آيتى سززه صلح و سلام عمومى عرض ايتسلر ديگان معناده در.

۴) يا ايها الذين آمنوا ادخلوا فى السلم كافة (س ۲، ۸۰، ۲ آية) آيتنده فتحه قراءتينه بناء ادخلوا فى الصلح والمسالمة ديوب، كسر مس قراءتينه بناء ابن عباس مجاهد، قتاده، سدى، ابن زيد ضحالك كبرى مفسر لر، امام لر، "الاسلام"، ديوب ته تفسير ايتمشلر سده بو آيتدن اوامگى ۲۰۴-۲۰۷ آيت لر گه دقت ايدلسه، نداء السويينك موع، من لر گه اولووى اعتبار ايدلسه، "كافة"، سوزى سلم گه قيد اولوينه نظر ايدلسه سلفلرنك ۲ تورلى تفسير لرى بر گه راجع ايكى قراءتلك برسى ايكنچسينى

مفسر اولوب «ای موعمنلەر! بوتون اسلام
عمومی مسلکینه (اسلام شریعتینه) داخل
اولو گز!»، دیگان معناده بولادر.

(۵) قالت الا عراب آمنوا
ولکن قولوا اسلمنا (سز موعمن مصدق
دگلسز، لکن اسلام قانوننی قبول ایله حقوق
انسانینه نائل اولوب سلام عمومیگه داخل
اولدق، دبیگز،) آیتنده اسلام سلام
عمومی معناسنده.

(۶) ولاتقولوا المن القی الیکم السلام لست
موعمنا (نساء ۹۷ آیه) آیت کریمه سنده
کلمه اسلامیهنی سلام عمومی معناسنده
اولغان «السلام»، کلمه سیله تعبیر
ایدلمشدر.

قسقهسی: قرآن کریم آیت لرینه قالد
راساق، اسلام دینیینه سلم سلم سلام
سوزلری استعمال ایدلوب اسلام دینی
صلح و سلام عمومی معناسیله تفسیر
ایدلمشدر.

(۷) رسول الله افندیزنک «المسلم من
سلم المسلمون من لسانه فویده»، حدیث
شریفلرنی امام ازهری: انه دخل فی باب
السلامة حتی یسلم الموعمنون من بوثقه
دیوب تفسیر ثبتدهر. یعنی اسلام دینینی
قبول ایتمکهن کشی، سلام عمومی مسلکینه
داخل بوتون اسلام عالمی آنک قولندن،
تلندن امین اولغان کشیدر، دیبر رسول
خد آنک مسلمانی تعریفندن اسلام دینی
انسانیت دنیاسینه سلام عمومی بخش
ایتمش دین ایکانی آگلاشمیلادر.

(۲) المؤمن من منه الناس علی
نهم و اموالهم (ایمانلی مسلمان شت
کشیکه، بوتون عالم انسان آگار
قان و مال جهتندن امین اولور)

(۳) لا ایمان لمن لا امانه له ولا دین له
لا عهد له (امانت کهر یعایه ایتماسنک ایما
نی یوق، عهدینه، فالایتماسنک دینی یوق
حدیث شریفلر یله رسول الله افندیز
اسلام دینی، بوتون انسانیت نامنه سلام
عمومی بخش ایدر، جمعیت بشرینه
عهدلرینه وفالی، امین بر وجود ایدر
قانونلردن عبارت اولدغنی افند
ایتمشدر.

قسقهسی: لنت عالملرینک بیانینه، قرآن
آیت لرینک تفسیرینه، حدیث شریفلر
ارشادینه بیا اسلام دینی بویله تعریف
ایدلورگه تیوشدر:

اسلام دینی، عالم انساننک مادی
و معنوی سلام عمومی ایاه یاشاو وظیفلر
نی، مناسبت لهرنی بیان ایتمش قوانین
ایدهر.

ایشته قرآن کریمک؛ حدیث شریف
یغفرک ارشادیه تعریف ایدلمش اسلام
بودر.

۳ نچی دلیلده سویلاه نمشدر
یشارگه، رسول الله افندیزنک اسلامیه
حیاتغه تطبیقده خط حرکت اولمده
«وان تحب للناس مانع بلفسک وتکر
لهم ماتکره لفسک» کشلرک اوزگه نه
ملده بولرنی سوسیالک، اوزگده شون

کشیلەر گه سوی، کشیلرک اوزگه نهمعا
ملهده بولولورنی یار تماسک اوزگده شونی
کشیلر گه یار اتمما حدیث شریفنه دقت
ایدلسه بیر شارنده، حیات میداندنده اسلام
عالمی بویله اولورغه تیوش:

اسلام عالمی، بوتون عالم انسانغه
نسبتده، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی،
حقوقی، اخلاقی وضعیتلرده امین، عقید-
لرنده، عهدلرنده وفالی، جهیت بشریمگه
سعادت مناسبتلرنی صافلاوچی بر-
امتدر.

مادام که اسلام دینی بودر؛ اسلام عالمی
بیر شارنده شویله اولورعه، یاشار گه
لازم ایکنان، اسلامدرسلری، معلملری،
اماملری، واعظلری اسلام عالمی چن،
حقیقی مقصدینه موافق تربیه ایتولری
لازمدر. بلکه الزمدر.

II

اسلام دینی ملی دین می یا که بین المللی
اولغان دین انسانیمی؟

بوسوالکه جواب؟ اسلام دینی، هیچ
شبهه سز بین المللی دیندر. یعنی بوتون
بیر شارنده غنی عموم انسانلر اوچون
کیلمش دین انسانیدر.
موکادلیللر:

(۱) جذاب حق قرآن کریم باشنده. وق
عالم انساننی اوچکه بولدکنین صوگره
یا ایها الناس اعبدوا دیوب بوتون عالم
انسانغه خطاب ایدمرک انسانیت نامنه

قانون مشروع مینه باشلادی.

(۲) قرآن کریمده گی بوتون سیاسی،
اجتماعی، اقتصادی، حقوقی، اخلاقی قانو-
نلر کشیلک نسمینه مشروع ایتلمشدر.
(۳) قرآنده هیچ بر نورنده بر ملت
یا که بر قوم نسمنه قار الوب قانون تو-
زولگاننی یوق.

(۴) قل یا ایها الناس انی رسول الله
الیکم جمیعا امر الهی ایلر رسول الله افند-
بیزنک بوتون عالم انسانغه رسول اولدغنی
اعلان ایدمرگه امر ایتمشدر.

(۵) وما ارسلناک الا کافه للناس، وما
ارسلناک الا رحمة للعالمین آیت کریملر
یلر رسول الله افند بیزنک بلا استثناء بوتون
عالم انسانغه شفقت و مرحمت کیترو اوچون
مرسول رسول انساننی اولدغنی بیان
ایتمشدر.

(۶) وحیی الهی حراطاغنده برنچی
تجلی ایتدکی زماندوق، «اقرا بسم ربک
الذی خلق خلق الانسان من علق. اقراء
وربک الاکرم الذی علم بالقلم، علم الانسان
ماله بعلم»، دیرک بوتون انسان ریسسی
اسسینه او قورغه باشلارغه، چونکه بوتون
انسانیت دنیاسی اوقو، علم، قلم سایه سننده
تعالی و ترقی ایده چکنی بیان ایلر دین
انساننی اولدغینه براعت استهلال ایدمرک
اعلان ایتدی.

(۷) رسول خدا افند بیز حجة الوداعده
یوز مکدن ارتق صحابهلری حضورنده
اسلام دینی انسانیت دینی اولدغنی اعلان

ایندی. (حجة الوداع خطبه لرینه، حدیثلر-
ینه، سیر کتابلرینه مرجعت ایڈلسون).
۸. حدیبیه صلحی زماندره رسول الله
افندیز روم، لاتین، فارسی، قبطی، زنجی
ملت لرینه اسلام دینینه دعوت ایڈرک
مکتوبلر کوندر مش اولدغی بوتون تاریخ
لر ایله ثابت حقیقتدر. دیمک عرب،
عبرانی روم، لاتین، فارسی، قبطی، زنجی
ملت لرینی اسلام دینینه دعوت ایستوی
اسلام دینی، بین الملل، دین عمومی انسانی
اولدغنددر. رسول خدا زمان حیاتنده
اسلام دینی (امکان در جهسنده) آفریقا،
آروپا آسیا قطعسهسنده گی حکومتلرک
اک بیوک لرینه تبلیغ ایله ملت لرینه رعیه.

لرینه تبلیغ ایڈونی حکمدار لرینه اده
ایڈرک دو اسلام تسلیم، دیو (اسلام دینی
قبول ایڈسا گز، سلام عمومی اولغان دین
انسانیه گروب مسعود اولورسن) تنبیه
ایڈکی هر مسلمانغه معلومدر.

بنأ علیه قرآن کریمک بیانلری ایله
ثابتدرکه، اسلام بوتون عالم انسان اوچون
مشروع دین انسانیدر. بوتون ۱۳ عصرلر
ئلك انسانیت دنیاسینه انسانیت قارند
شلیکی روحلرنی نفخ، ملتچلك نزاله لرنی
دشمانلق لرنی بتروپ انسانیت اسمیت
محبت ئیدیلتنی عالم بشرگه توصیه ایتمش
بر دین انسانیتدر.

زیالادین السکمالی.

محلله زده دینی تاریخ توعدرو.

بولادر.

بزنک تاریخبز قارانغی، مونک
قارانغی بولوی واقعهلرنک معلوم بولماو
بندان بیگرهک، نه شول واقعهلرنی
ایضاح و تفسیر ئیتنه تورغان محیطداغی
تورلی ئوزگهرشلرگه مطلع بولالماودان
کیلدر. بزنک بابالار بز بورونداغی
تاریخی ماتیرياللارنی بالالارینه قالدیر
آلماغان بولسالار، آلارنک بالالاری بولغان
بزده بو حقدان آردان آرتق ئی فیله
آغانبز یوق ئهلی. بز کیگ تورک ئیلبنک
تورلی پوچماقلارندا بولوب تورغان ئوز
گهرشلرگه هاماندا تیوشنچه ئههمیر

هر ملتک زمان، محیط واستعداد
بندان کیلوب چققان بر تاریخ. باشندان
اوز درغان حاللری بولا. تاریخن کشیلر
توغدر میلار: بلکه انی محیط توغدر.
تاریخده واقعهلر ئوزلهری نی قدر مهم
بولسالار، قول واقعهلرنک بارلقغا چغوینا
سبب بولغان کیرهک طبعته و کیرهکسه
محیطنک ئوزنده بولغان ئوزگهرشلر
واقعهلرنک ئوزلهری قدر اوک بیوک
قیمتته مالکدرلر. شونک ئوچون تاریخ
پازغان واقتدا واقعهلرنی بلوگنه ییتمی
بلکه شول واقعهنک تووینا سبب بولغان
تورلی ئوزگهرشلرینه بسلو کیرهک

بیرمیز و بولارنى بو غالماسلق رهوشده
 كاندگه تركى بارمیز. ئەلئېتە بوگون
 بز صوئى دور تاریخىنى يازا ألمییز و بو
 ئشكە حاضر دن ئەتلودا بىك اوك اورنلى
 بولوب بیتمەسده چونكى تاریخ وقتندە یالمى
 بلكە راقەلەر ئوتوب آرادان چققان
 نتبجەلەر معلوم بولغان صوئند اغینائشله
 نمه گن معلوماتلار برگه جینالادردا تورلى
 ئیله کلردەن ئیله نوب شوندان صوئگفا
 قلمگه أونوا. چونکه تاریخى واقعهلەر گه
 شول واقعهلەر نك دوامى وقتندە بر قیمت
 بیروب بولمى، بلكە راقعه دەن کیلوب
 چققان نتبجەلەر کوز گه بەرلگەن صوئندا
 غینا آگار غه بیا قویو ممکن بولاد.

بز بوگون نى ئشلى آلابز صوئك؟
 بو گونگى وظیفه تاریخ یازودان قیمت رەك
 وەر بر آكى، فکرى بار آدم بولدر آ
 تورغان وشونك برله بر گه قدرلى بر
 خدمتدر. اولدر کم، بوگون باشیمزدان
 اورغان کوز آلدیمزدان کیچوب تورغان
 حادثەلەرنى بوغالماسلق، کیله چەك بوو-
 نلار ئوچون آكلارلق، ئیتوب آچق رهو-
 شده بر دفتر گه تركى بار ودر. بو ئش
 ئەبترگه ییگىل بولساده، هر کم ئوچون
 اوئقار بولغان بر ئش توگل. موگار غه
 عمومی، اجتماعی ئشلەر دەن خبر دار بولو،
 خلقنك احوالینه واقف بولو غینادا بیتمى،
 بلكە مونك ئوچون فرصت، بوش وقت،
 اجتماعی ئشلەر برله قز قسنانورغان كشى
 بولو لازمدر. مونه بو تەریفكە مملەكتبزدە

ئىك موافق بولغان كەسەلەر بز نك اماملار
 بز بولوب، بولار ذاتا قسماگنە بولسادا
 بورون بوروندان اوق مرنسى ئشنى
 بلوبدە بلمیدە ئشلى کیلگەنلەر. بز نك
 بو كونگه قدر تاریخ وترجمه حال یازو-
 چیلار بز ئەنە شول اماملار نك كتاب چپتنە
 رندە یا که فاترغا ئشلار ندا یازوب قالدر
 غان. یاخود دینیە نظارتینك آرخیواستندا
 ساقلانغان اماملار نك ئش و کاغذلەر ندەن
 استفادە ئیتوب کیلیدیلەر و کیلمە كەدرلەر.
 آنافلئ عالم و وۇرخلار یبزدان برسى بر
 مجلسدە: "مینم فاشیما بورونغى تاب
 ئشلارینداندان قیمتلى بر ئەبیر یوق.
 مین تاریخ وترجمه حال یازغاندا بولاردان
 صوئك درجەدە فائەلەنگەن، ئەلئە فائە
 لەنەم. بز نك بابالار بز بىك كوب واقعهلەرنى
 كتاب ئشلارینە یازا بولغانلار. زمانلار
 ئوتو برله اول كتاب ئشلارى توزوب،
 آلاز نك بالالارى آنك ئوستندەن كەغەز
 برله ئشلانغانلار. مین ئیسكى كتاب
 ئشلارینى صوغا سالوب جپتمەدە، ئشقى
 قاتلاو كەغەزنى آلوب تاشلیم و كوب وقتنى
 شوندان غایت زور مانیر یاللار کیلوب
 چغا، دىب سوبلە گەنى بو گونگیدە
 خاطرمدە تور. یمە ككى بز نك اماملار بز
 اول اولتندەن بو عزیز خدمتى ئوتى
 کیلگەنلەر. لیکن بر ئش تر تیبسز و بو-
 لسز ئشلەنگەن و بعض بر همت صاحبى
 كەسەلەر گە گنەمیسر بولغان. مونه شوشى
 حاللەرنى اعتبار غه آوب دینیە نظارتى

موندان صوڭ بو بيوڭ وطي سفهنى ئوز قول آستنداغى بتون اماملارغە يوكلە- تورگە تيوش بولادر. اماملار هر ييرگە تارالغانلار، بولار هر وقت بتون احوالگە واقف بولو ئوستنه، بولار او قو - يازو يلدەر، هم هر كوننى خلق برلە كورشوب آراشوب تورالار. شولاي اوق تيره بونده ئوتوب تورغان واقعهلەرنى هر زمان ئىشتوب بلوب تورالار. مونڭ ئوستنه بو يازغان نەرسەلەرنى ساقلاز ئوچون بولار قولندا مسجدلەر حاضر آرخيواالار در. هر بر مسجدنڭ منبر آستى بيكلى بىر ئىشقاى ياسالوب، يازولار شوندا ساقلانورغە مەكندر.

بو زوز و مقدس ئىشنى ئىككى بولدا ئىشلەرگە مەكندر. بىرى دىنيە نظارتى هر يىدا عائله دفترلەرى برلە برگە بتون مەجلەلەرگە مەجلەنڭ تارىخ دفترى، اسمندە بر دفتر تاراتوب، يل ازاندا عائله دفتر لەرى برلە برگە بولارنىدا جىساب ئوز آرخيوااسندا ساقلاو، ئىككىچىسى هر مەجلە بوكوندەن مەجلەنڭ تارىخ دفترى، اسمندە بر دفتر توتوب انى مسجددە ئىق ساقلاپ آلوب بارو وبتون واقعهلەرنى كونى كونى شەكلىدە تىركى بارودر. خصوصا ايكندى آخشام آراسى واقعهلەرنى تىركەو ئوچون ئىك موافق بر زماندر. مەن اوزم بو شىقلارنڭ بر نچىمىنى تىر- جىج ئىتەم. توبەندە گى سەببلەردەن:

۱. مەجلەنڭ تارىخ دفترى هر

يلىنى جىنالوب نظارت آرخيوااسىندە قويولار بارسە، قضاوآقتلەردەن سلامت ساقلانور. ۲. كىلەچەك تارىخ برلە شىقلە- نوچىلەر ئوچون ماتىر ياللارنڭ بر يىردە بولووى اوڭغايلىق ئىتەر.

۳. اماملارنڭ واقعهلەرنى پختە هم وقتندە مەسەلەسز يازوب بارولارنى سەبب بولور.

II

مەجلەنڭ تارىخ دفترى تىركەلورگە تيوشلى واقعهلەر شونلاردىر (بولار مەثل ئوچونىگەنە ذكر ئىتولەلەر. البته بولاردان باشقادا بىك كوپ يازىلورداى نەرسەلەر بولورغە مەكندر):

۱. اول قاچان وكم طرفىندان سالونغان؟

ب. قايدان كوچوب كىلگەنلەر؟ كىلگەندە نى قىر يورت خوجىسى بولغان؟

ج. كوچوگە سەبب نى بولغان؟ نى ئوچون بو اورنى سايلانغانلار؟

د. اول كوچكەنچى اول اورنى نىندەى حالە بولغان؟

ه. اول نى ئوچون بو اسم برلە اسمەنگەن؟

و. اول نىندى يىرگە سالونغان؟ يانندە نىندى تاو، سو واورمانلار بار؟ اسملەرى نىچك؟

۲. مەجلە تارىخى:

۱. مەجلە قاچان اچىلسانغان؟ مەجلە

آچىلغانىچىيى اول قايدا تابع بولغان؟ دىنىي
اينىلارنى كىملىرى اجرا ئىتتىكەنلەر؟

ب. - مەھلەدە نىندىي امام ومۇئەزىنلەر
بولغان آلارنىڭ قايدە اووقوغانلىقلارى،
درجە ئىلمىيەلەرى، خەلققە بولغان خىدمەتلەرى،
خلىق آراسىنداغى نفۇزىلەرى، حاصللى
قسقاچا تىرىجمەدە حاللەرى؟

ج. - مەھلەدە مەدرىسەلەر بولسە،
آلارنى كىم تورغۇغان؟ مادىي جەھەتنى كىم
ئەرتىمىن ئىتتىكەنلەر؟ كىملىرى اووقۇتقان؟
كوبىمى شا كىرد اووقۇغان؟ آلاردان نىندىي
آتاقلى عالەملەر چىققانلار، قايلارغە تارا-
لغانلار؟ آلاردان زور شەرت وخدمەت
صاحبلىرى كىملىرى؟ مەدرىسە ياكى گادان تەمىر
ئىتتىكەنمى؟ كىم طرفىندان؟

د. - مەھلەدە ايشان ياكە باشقاچا
بىرەر نفۇز صاحبى بولغانمى؟ كىملىرى؟ ونى
كىمى خىدمەتلەر ئىتتىكەنلەر؟ تاثيرلەرى نى
درجەدە بولغان؟ خلىق تىلدە نىندىي خىد-
مەتلەرى وكرامەتلەرى داستان بولوب يورى.
ه. - مەھلەدە ابتدائىي مەكتەپ بولغا-
نمى؟ كىم طرفىندان تاسسىس ئىتتىكەن؟
كىملىرى اووقۇتقانلار؟ بولار نىندىي كىشىلەر
بولغان؟ ايجابىي ياكە سەلبىي خىدمەتلەرى
سانالورغە ئىيوش. مەكتەپدەن كىمى كىشى
چىققان؟

ز. - حكومت خىدمەتندە زور اورن
توتۇچىلار بولماغانمى؟ بولسا كىملىرى؟
آلارنىڭ تىرىجمە حاللەرى؟
ح. - مەھلەدە بىيوك خىرات صاحبلىرى

كىملىرى بولغانلار؟ نى كىمى خىدمەتلەر
ئىتتىكەنلەر؟ تىرىجمە حاللەرى؟

ط. - ئوستىندە تارىخىي واقىئەلەر
كىچىكەن تاو، اورمان، سو كىمى بىرلەر
يوقمى؟ بولسا نىچىك؟

۳. - مەھلە زىيارتى:
زىيارت قاچىچان تاسسىس ئىتتىكەن؟
كىم طرفىندان؟ مشهور آدمەلەردەن كىم
قەبرلەرى بار؟ آلار حقىدە نىندىي مەلۇمات
بار؟ آنىڭ احاطە سىپىن توتقان؟ بورونغى
قەبر تاشلارنىڭ يازولارى؟
ھەر وقت يازىلۇپ توررغە تىيوشلى
واقىئەلەر:

۱. - امام، ومۇئەزىن ومتولىلەرنىڭ
تىرىجمەئىي حاللەرى؟ مەھلەگە زور خىدمەتى
تىگەن كىملىرى؟

۲. - مەھلەدە كىمى جان بار؟ اولدا
خلىق تورچىمى؟ كىمىمى؟ سىببى؟ بىر سو
كوبىمى؟ ئىگىگەردەي بىر جان باشىنە
كوبىمى توشە؟ چابونلىق؟ خلىقنىڭ كىسبى؟
۳. - زور آچلىق؟ سىببى؟ آندا
كورىلگەن ھەللەر؟ آلونغان ياردەملەر؟
مقدارى؟ كىملىرى طرفىندان؟

۴. - آدم وھىوانلار آراسىندا بو-
لغان يوغوشلى اورولار وبولارنىڭ قالدر-
غان يارالارى؟

۵. - اوت قىزاسى؟ سىببى؟ موندان
كىلگەن ضرر؟ نىچە ئوينىڭ يانوى؟

۶. - ئىگىونلەرگە كىلگەن آفت؟
بوز صوغۇر؟ سارانچا باسو؟ قوزت توشو؟

۱۳. - خلقنڭ أخلاقى تۈزەلمەي؟
بوزولامى؟ نى ئوچون تۈز تۈۋو حقتە
نېندى چارەلەر كوريلە؟ كېلەچەك دە نېندى
چارەلەر كورو تېۋوش تابولا.
۱۴. - مەخلەنڭ اقتصادى خالى نېچك؟
مۈنى كۈتەر و حقتە نېندى چارەلەر
كوريلە؟ نېندى چارەلەر كوريلگەندە
تۈزەلەر دېب اويلانا؟
۱۵. - مەخلە خلقينڭ امام، مؤذن
و متوالېلەر گە قاراشى نېچك؟ امام و مؤذنلەر
تأمين ئيتلەر مى؟ ئىقلمەسە امام نى بىرلە
كېچنە؟ ئيتلورگە اميد بار مى؟ بو حقتە
نېندى چارەلەر كوريلە؟
۱۶. - روحانىلىق منصبىنە نېچك
قارىسىز؟ ئوزگزدەن مەخلەگزدە امام بولە
چاق كىشىگە تجربەلەر بىرلە كوريلگەن
وصىتلارگىز بار؟
۱۷. - مەخلەگىز حقتە ئوزگزدەن
صوڭقىلارغە نەرسە ئەيتۈپ قالدىراسىز؟
مەخلەنى اصلاح ئوچون كۈپ و اچى تجربە
لەردەن صوڭقى نەرسەلەر ئەيتۈپ ئيتە-الاز؟
۱۸. ايتام ويوقسوللار خالىنى اصلاح
حقتە نېندى چارەلەر كوريلە؟ بو حقتە
قرآن كرېم تعليماتى و پېغەمبىر بىزنىڭ
وصىتلارى تۈتېلامى؟
عبداللە سەلىمىمانى.

- قورى بىل كېيىلەر؟ بولاردان كېلگەن ضر-
رنىڭ مقدارى؟
۷. - زور تاشقونلار؟ ئويورمەلەر؟
بورانلار؟ آلارنىڭ نېچك باشلانوب نېچك
تمام بولوى؟ موندان ئېرىشكەن ضرر؟
۸. - وقتىسىز كېلگەن ضروروق،
ئىسسى، ياكىغىر، بوز، قار و باشقالار؟
۹. - كۈزگە كورينمە گەن عجب
واقىئەلەر: - علائم سماويه، كۈكەن تاش
توشو، كۈك يۈزىندە تورلى عجب ئەبىر-
لەرنىڭ ظاھر بولوى، عادىتكە خلاق
توغان بالالار (مىثلا، قوش باشلى كېيىلەر)،
خارق العادە اولاراق دىئاغە كېلگەن
حيوانلەر، پچورا، جن، پەرى، آلباستى
كېى خلقى آراستىدە كوردم دېب سويلە-
نگەن واقىئەلەر.
۱۰. - مەخلەگە چىتىدەن كېلگەن
بېۈك آدمىلەر، آلارنىڭ سوزلەرى، مەخلەگە
كىتىرگەن خىمتلەرى؟
۱۱. - بوگون مەخلەدە دوام ئېتىكەن
مەكتەپ؟ كىم طرفىدان تائىسىس ئېتىلگەن؟
اوقتوچىلەرى كىمەر؟ خىمتلەرى نېچك؟
اخلاق و خاقى بىرلە بولغان مەخلەلەرى
نىرەشە؟
۱۲. دىن درسلەرنى كىم اوقتوتا؟ اوقتوى
نېچك؟ نېندى اصول قوللانا؟

مسجد وعظاری

I

اسلام دینی تار و پندیده مسجد وعظاری غایت
 هیتلی اورن تو تالار. اسلامک باشلانغان
 وقتنده بونون دینی تعلیمات رسول اکرم طر-
 فندن شول وعظلمدرده اویره تله ایدی.

کوب عمرینی شریک وجهالتده اوتکیر-
 گن، سوکنندن هدایتکه ایرشوب اسلام قبول
 ایتکن اصحاب کرام رسول اللہک حکمتلی
 وعظلمرینی طغلاب آز وقت اچنده دینی تمام
 اوگر نده لر. اوهام وخرافاتندن پاکلانوب حیاتغه
 درست وطوغری قاراش حاصل ایتدله ایدی.

بو وعظلمرینی ایرار گنه تو گل صحابه خا-
 یونلرده بیوک شوق واخلاص بلسن طغلاب
 فایدلده نده لر ایدی.

خانونلار رسول اللہدن نوزارینه مخصوص
 اوغظ سویله وچون بیلگولی کون تعیین قیلونی
 صوراعابلقلاری ورسوللاده بونی قبول ایترب
 معین کون تعیین ایتکله نلگی دحی بر عیدده
 رسوالله ایرار گه وعظ سویله گنهندن سوک
 خاتونلر جماعه سی یانینا باروب آنلارغه مد-
 حصوص ایکنچی مرتبه وعظ سویله گنه نلگی
 صحیح بخاری ده مذکوردر (ج ۱ بیت
 ۱۲۰). رسول اللہدن سوکده ساف صالحین
 عصرلرنده بو وعظ اوز موضوع لرنده استعمال
 قیلنوب خلققه اسلام حقیقتمرینی آکلاتو وچون دین
 روحی صالو یولنده دوام ایتسه لرنده لیکن صو-
 گندهن اسلام عالمینک باشینا کیلنکن تورلی

حادثلار سببندن پیغمبرنک بوتوغری یولندن
 چیتکدرنک چغلندی. سوکعی عصرلرنک جاهل
 واعظلمدری وعافل متصوفلمری طرفندن بو
 وعظلمر مقصدلارغه خدمت ایتدرله باشلادی.
 وعظلمردن توب مقصد ضروریات
 دینی (اعتقاد، عبادات مسئلهلمرینی و معاملات
 حکملرینی) بیلگه کده اخلاق اسلامیه نی اویرنو
 بولغانی حالده بونلار اورنینه نقل ثوابلار-
 ینی و آی فضیلتلرینی صواب عمر او تکدرلورا
 بولدی.

المذتعالی نکه لهم البشری فی الحیوة الدنیا

وفی الاحرة (سورة یونس آیت ۶۴) وامثالی

قول کریم ابله بشاره بیرا گن، "ولانتس
 نصیبک مین الدنیا (سورة قصص آیت ۷۷)
 وامثالی نص جنلی ایله مخاطب بولغان
 مسلمانلار وعظلمدرده دنیادن بتونلدی اعراض
 ایتو گه، ذلت و مسکنت حالنده باشا و گه ترغیب
 قیلنور اولدی لار.

وعظ وخطبه لرنی اصلاح مسلملس بزنگ
 روسیه اسلام علماسی آراسندد کوبندن آکلانغان
 وچاره سینده کرشلیکن بو مندلدر.

بر نیچه دینی ندوله لرنده بو توغروده مذا-
 کورلر او اوب هم قرارلر چغارلدی کبی بو
 حقه دینیله نظارتی طرفندن ده تورلر وقتلمدرده
 تعلیماتلار تاراتلوب طوزدی.

اوتکن ۱۹۲۳ نیجی ییل ۵ نیجی مله
 رنده طبع ایتدر اوب محله اماملرینه تار اتلغان

«تعلیمات» ده وعظ سویله و روشنی کورسه تکه
هم مادار بار ایدی.

لکن آلتغان معلومات و کورلگن
تجربلردن معاوم بولدیسه، بعض اماملر شول
تعلیماتکه موافق وعظ و خطبه لرینی اصلاح
ایتمکدن بولسا لدرده اما مطلوب روشچه وعظ-
لرینی اصلاح ایته آلمانلار و تعلیماتدن قیو-
شئجه فائده لانه گنلریده بار، چونکی کوب اما-
ملرنک زمان واحوال تله گن رهوشده وعظ
حاضرلر ئوچون موافق کتابلاری بیوق آنی
صاتب آلورلق مادی اقتدارلری بیوق.

اونکدن ۲۳ نچی یل ائیمون آینده اوفاده
بولغان عمومی دینی ندوه بو حقه اوشبو ایکی
تورلی چارنی کوزده توتقان ایدی.
۱- ناحیدلرده اماملر ئوچون وقتلی
درس لر آجوب شونده احتیاج وزمانغه مناسب

وعظ سویله و یوللارن کورسه قو.

۲ نچی زمان واحوالکده موافق وعظ
مجموعه سی تألیف وطبع ایتمدروب اما لارغا
تارانو. بو صوغنی خدمت ئوچون بو یل
جیلعلان علما شوراسی اوز اچنده بر هیات
صایلاب کیمتدی، لیکن اول کتاب تألیف وطبع
قیلنوب تارانلغانغه قدر بو لازم ومهم وظیفه
نک کچوک بر قسمی بولسده اوقه و نتی ایته
«اسلام» مجله سینک هر سائنده اهل ومقتدر
کسلر طرفندن یازلاچاق وعظ نمونه سی درج
اینو قصدندمز انشاالله تعالی. اوشبو بر نچی صد
نده علما شوراسی سو کانبی جهانگیر حضرت
طرفندن ترتیب ایتملگن وعظ نمونه سی
درج ایتملدر.

کشاف ترجمانی

وعظ نمونه سی

ضورراق وعظ لدرده درج ایتملور انشا آه.
بو وعظنی جه عدنک خطبه سنده یا حود
جمعه نمازی آلدنده ایرادا ایتر که ممکن.
بر نچی رقم وعظ:

آدم حلیفة الارض

اعوذ بالله من الشیطان الرجیم بسم الله
الرحمن الرحیم.
واذقل ربك للملائكة اني جاعل في
الارض حليفه. قالوا ان جعل فيها من يفسد

وعظ، خطبه نمونه لرینه محتاج بولغان
بیش آرقداش اماملر مزعه بر آز فائده سی
تیار ایدی بدن توپنده گی وعظمنی (حالا-
صدسی) اسلام مجله سینک بر کوشمنه درج
ایتم نار اترعه، اولادم.

وعظ و خطبه لرینی بیک کینک هم تیردن
رهک ایتمیاز ارعده ممکن لاکین بردن کا عدلر-
نک تسارلق ایتموی ایکنچیدن بزم یا تکساعنه
منبر که اتر همان بیش اماملر مردان بو قدر سنده
محتاجلر نک بولورینی ملاحظه ایتم حازر که
بو کچکنه بر نمونه نری درج ایتمه مز. وقتیلله

فیهما و یسفک الدماء و نحن نسبح بعمدک و
 تقدس لک قال انی اعلم ما تعلمون. و عسلم
 آدم الاسما کلها ثم عرضهم علی الملائکة فقال
 انبئونی باسمها هؤلاء ان کنتم صادقین. الی قوله
 تعالی و کان من الکفارین.
 بو آیت کریمه ده جناب رب العالمین
 پیر یوزینه حلیفه یار انا چه عنی ملائکه که عرض
 ایتوی، ملائکه ایسه شوشی فساد ایتو چی قان
 تو گوچی ذاتنی مه آنده حلیفه قیلاسنک؟ حالبو که
 بز سنی پاکلیمز هر داتم سنکا حمد و ثنا
 او قیمز دیوب تعجب هم استعراب ایتولدری
 لاکین جناب رب العالمین: مین سنی بلمه گهن
 نرسه لرنی بلهمن دیوب ایتوینی بز که بیان ایته.
 صونکره آدمکه بارلق پیر یوزنده گی نرسه لرنی
 بلدریونی فرشته لدر که شولاردان حبر بیرنکره!
 دیوب عرض ایتوی. فرشته لدرنک ای پاک
 منزله بواجان الله! سین او برده تمه گنلدرنی بز
 بلیمیز سین بلدر گن لدر نیکنه بلهمن سین بوتون
 عیب لدرنی بلهمنک دیده اعتبار ایتد کلدیرنی.
 صونکر آدمکه بلدر یلمش نرسه لدرن حبر
 پیرر که قوشوی آدم آلردان حبر بیردکنی...
 آدم آلردان حبر پیرر گچ جناب رب
 العالمین اوزینک کبریاً و عظمتنی اظهار مقصد
 منند: ملائکه تمحطابا: «مین بارلق کو کله
 رده گی و برده گی سولدرنی بلهمن. سزنگ آشکارا
 ویدشرتن بواجان الله! نکرنی بلهمن. دیوب
 ایتوی. صونکره آدمک بو قدر سولو بولیب
 یار ایلدقنی کورسه تکدیچ فرشته لدر ره آدمسی
 احترام ایتار که امرا یسوی، یارلق فرشته لدر
 آدمنی **احقرم** یوزندن اللهک قدره و حکمتنی

کورب اللهعه سجده قیلدقلارین فقط ابلیس نک
 امتناع ایتب کافر لدرن بولوینی بز که بیان
 ایتددر.
 ای مسلمانلر، فرندهش لدر!
 اللهک بویوک قدرتی و حکمتی بلهمن بو
 عجیب پیر یوزنی یار ایلدقدان سونک: اوستنده
 گی مانور صحرائر آعار صولار، طاولار، اور-
 مانلر، قوریداو دینگر لدرده گی تورلو صنف جان
 ایسه، حیوانلار و باشقه مخلوقانلر دولتدرنی
 ادار ایتو، ایتو، ایتو موافق بر حلیفه مناسب پیر
 مدبرر که طبیعی اولراق حاجت توشش ئیدی.
 بو قدر منتظم حالده یار ایلدش پیر
 یوزنی گوزل اداره ایته تورعان، طبیعت نک
 هر تورلو سرلدرین میدانده چعارا آلانورعان
 عقل و فکر قوتلدرینه مالک بواجان بر ذاتنی
 حلق قیلماق اللهک بویوک بر حکمتی و تلده گی
 ئیدی.
 باشده فرشته لدر بو حسانگه تعجب و
 استعراب ایتب فاراعانلار ئیدی. لاکین جناب
 رب العالمین آدمک حلیفه بولا آچه عنی ایضاح
 ایتدکچ اللهک عظمت و عزت حکمتنی کورب
 فرشته لدر آدمنی احترام یوزندن اللهعه سجده
 قیلددر. چنلارده پیر یوزینه حلیفه بولوعه
 آدمک لایق بولوین اعتراف ایتدر که مجبور
 بولمالار ئیدی بو شولای بولورعه تیشده
 چونکه هر بر اشنگ اوزینه مناسب هم
 لایق حوجدهسی بولر قانون طبیعتدر مثلا تیمر
 چیلک اشنی بر جوهر چی، آلتنجی ادا ایسته
 لماغان کبک آشلق اشنی بر عطار آلیب بارا
 آلی. شولایوق جوهر چی اشنی تیمر چی اداره

ایته آلمی عطار ئشنی آشلقیچی یورته نلی .
 هر بر اشك اوزینه مناسب اصحابی ایلهسی
 بار. نفق شونك كبك ییر یوزینك طبعی دولت
 لدرینه باش بولورعه ایک لایق ذات گوده بله
 جانندان مرکب آدم بولوده شیک یوق.

اللہنك چكسز قریسر عرش عظیمی ئچسده
 حسابسز یار اتمش مخلوقات و عالم لدرینك هر
 برنده اوزینه لایق مدیر و حوجلار یار المذقی
 یاقن احتما لارداندر. شونك كبك **اللہنك**
 ! کاملدر گه تله گن قانونلارینی کاملدو اوجون
 ییر یوزینی بحق معور اینو ئوچون ییر یوز-
 ذه ترتیب و نظامنی میدتعه قویو ئوچون
 الله آدمنی ییر یوزینه حسوچه هم حلیفه
 قیلدی.

سز لدر آدمنی آزعده مطالعه ایته قارا-
 سانكز چنلابده ییرنك طبیعتنه ئینگه مناسب
 ئینك یاقن بر صفتده یار اتمش ذات آدم ئیدکنی
 بلورسز.

ای مسلمانلار! سز لدر آدم لدرنك تاریخچه
 کوز یورتنكز، سز لدر آدم لدرنك یار اتمش لارینی
 فکر ایته قارانكز.

آدم لدرده گی عقل و فکر قوه تملرینی
 توشنب قارانكز. آدم لدرنك ییر یوزنده گی
 هر تورلو آورقلارعا قیین لقلارعه چدام بولب
 یار اتمدقنی کوز آلدگزه کیم نكز.

آدم لدرنك چیکسز یویوک استعداد و قابلیت
 لدری سایه سنده بو قدر یویوک علوم و آثار میدانده
 کیلدکنی توشنكز. آدم لدرنك ییر یوزی دوله نله-
 رینی تیگز بولیشب، نورلو تورلو مملکتلدر گه
 بولنب بو قدر ایس کیتلدر لک یویوک شهر لدر

رأیتمش

یوللار توزولدرینی اویانكز الحاصل ییر یوز
 عجیب بر معوریتلو حالکده قویولارینی بو
 هنر و صنعت، مدینت که ایرشولدرینی اویانسا
 نكز موندان صونك ینه ضرر آدم لدر بلن آدم
 نك بو شده آله بار اجه قلا رینی توشناسا
 چنلابده جناب رب العالمین ییر یوزینه اگلاب
 بر مخلوقنی حلیفه قیلعان ایکن دیوب قطعی
 روشده حکم ایته رسز. اللہنك بو قدر بو
 علم و حکمتنی اویلاب آنکا ملا ئسکه كبك سجد
 ایتهر گه اوز نكزنی مجبور ایئارسز...

میلدونلارچه بلکه میلیار دلار چا اللہنك
 یاراندش عالم لدری آراسنده کچسکه بولب یور-
 گن ییر شاری نك اوستی آدم لدر بلن زینت لند-
 گن بولسه ئیدی بوش بر توفراق ئوبومی گنه
 بولیب قالعان بولور ئییدی. اسرار الهی
 و عظمت ربانیدنك چکسز نورلاری، ییر یوزینه
 یالتراماعان بولور ئیدی.

ییر یوزی وحشت جهالت ظلمتلدرینه
 کوملب باشقه عالم لدر دن اوزین توبن بر
 خالد کورر ئیدی.

لاکین جناب رب العالمین اوزین بلور
 ئوچون، بحق معبود ایکن توشندرو ئوچون
 چیکسز عظمت، شوکن حسابسز بو یوک
 حکمت و قدره تن اظهار اینو ئوچون بو عجیب
 سرلی مخلوقی آدم لدرنی ییر یوزینه چهچدی
 آنر احسن تقویم ده یار اتمدی (لقد خلقنا انسان
 فی احسن تقویم) آگنا بوتون ییر یوزینك دو-
 لتلدرینی قابشردی مسخر ایتمدی. (هو الذی خلق
 لکم ما فی الارض جمیعا) سورة البقره. (الم تر ان
 اللہ مسخر لکم ما فی السموات وما فی الارض

واسمع علیکم نعمه مظاهره و باطنته) و من الناس
من يجادل فی الله بعبیر علم ولا هدی ولا کتاب
منیر (سورت لقمان.

میند شولای ایتوب جناب رب العالمین بزله زنی
بیر یزینده اوزینک تله کلدن ایتو
ئوچون حلیغه قیلدی.

ایندی ای آدم بالالاری! سزلهز بوقدر
بو بویک نعمتک قدر و حرمتی توشنه آلسرمی
اوز نیکری حلیغه کدر جسدنه صاقلای آلسرمی?
اؤنکوردگی بوقدر بویوک قوننی توشنه آلسرمی?
اؤز نیکردگی بوقدر بویوک عقل و فکر قونلر-
سکرنی نیوشلی اوردنغندا استعمال ایتدسرمی?
جناب رب العالمین سزنی بوقدر حرمت ایتب
بوقدر بویوک نعمت بیر گلیچ سزدهن بوز طیفنی
یدا ایتونیمه طلب ایتجه کدر. بوا ماننت گه
حیانت قیلعان لازمی طبیعی اولراق مسؤلیه
له بنسه تارتدور. موند شوندی اور مسؤلیه-
دن قوتولو ئوچون سردن بر یبول دیانه تلو
بولو، دین یولی بلدن بارودر. حلیغه ک و طیفه-
سن بزگ بلدر گن نرسه دین ایدکن ایتو گده حاجت
بوق.

جناب اللدانه نلارنی حلیغه قیلدی احترام
ایتدی آراعه عقل فکرمه تله زنی احسان
ایتدی. شونک بلدن برابر ادهه بیرنک طبعته
موافق حیوانیه، ماده جهته ده قوتلو بولیب
پارائلمش، شونکا کورده آدم هر وقت
ارزینی بر برسنه قارشو بواجان نیکی قوتنک
حکمی آستند نابا، نیکی قوتنک نزاعی آلدنده
بدشی. بوقوتلارنک برس روحانیه قوتی بولسه
ایکنچی حیوانیه شهوانیه قوتیدر.

انسان گاه حیوانیه قوتنه معلوب بولوب توبدن
توشه (ثم رددناه اسفل سافلین) گدها روح
نیت قوتی سایدسنده بویوک بحت کد توعری
یولعه کوه (الا الذین آمنوا و عملوا الصالحات
فلهم اجر غیر ممنون جناب رب العالمین آدم
بالالاری حیوانیه عقلت نادانلق هایدلرینه
شیب هلاک بولماسونلار ئوچون انسانیه نلر-
تن تکمیل ایتسونلر ئوچون عاید حلقه تله زنی
بواجان حالیه کدهن آیرماسونلار ئوچون
هر بر دورده دینورک مرشدلر کونشرب تورلوی
مرشدلر ئارقلی انسانیه روحانیه جهتلرین
تربیه ایتدروب توردی، ضلالت حیرتکده تو-
شیب حلیغه ک و طیفه سنجان آیرلیب بر باد
واما وینه یاردم ایتدی. . .

انسانلار هر نه قدر بویوک عقل قودلرینه
مالک بولسه لاره هر اشنده مرشدک محتاج
بولوی معلوم. موزه بو مرشدلر الله نلک کوه-
ندرمشن پعمبرلهری ئیدی، پعمبرلر بولماسه
ئیدی انسانلارده عی بویوک عقل فکر قوتلری
عطل قالور ئیدی. مونکا شاهد ئوچون دعوت
بالیح بولماعان آفریقده و آوسترالیا روحشیلری
یتسه کیرک.

پعمبرلرنک ارشادلهری بزگه ابر-
شمه گن بولسه ئیدی بزله زده شولار کیک تونکب
قالور ئیدک تو گلمه؟ . . . البته.

لاکین جناب اللداحسان ایندی خلافت
نعمتنی کامله کدهن بقصد ایتدی، نلسه دی
انسانلارنی توعری یولعه ارشاد ایتدی. آراعه
جسمانی و روحانی تربیه بیره قورعان دیانت
بولن بلدروی. شول صورتله بزله زنی جناب

لله حليفك بلغن هم حليفه لكنى صاقلنى
 تورعان دين بلغن مشرف قيلدى. بزكه بولعان
 حمتنى شولار بلغن كامىلدى اى مسلمانلار:
 سز لىرنه قدر بختلى سز سز لىز نه قدهر بوبوك
 بولدا سزا بله سزى؟ سز اورنكز ده گى بو بويك
 نعمتى؟ بله سزى سز اوزنك زده گى بتمه سز
 تو گنه سز الروع انسانى؟ سز لىرنى الله
 حرمىلدى الله بو قدر عالى صفتده يار ائدى.

بوعمت نك دوامى حرمتى بلب اورننه
 ايتوده در يعنى شكر اسنى قيلوده در. اى جها
 دنيا وافلق لارينه آلدانمىيق روحمى نوش
 چن حليفه الارض، چن مؤمن بوليب پيش
 اجتهاد قيليق. جناب الله هر قاومزه
 و استقامت بىرب سلامت الدارين نصب ايد
 آمين. علما شور اسندا سر كه تب آخوند
 نكير آيز گيليدن ارفا.

اسلام دنيا سنده حاتونلر.

بو قدر كوب يىلردن بىرلى اسلام دينينك
 سلامت صاقلانوب طور ونده هيچ اوز گهر مى
 و ايمگنه بىرلر گه دىابوب ييتونده اير لىرنك
 زور خدمتلى بولدى. مونده شبهه بوق. موندى
 ايرار برله بو كوئنگى اسلام دنيا سىنك افتخار
 قيلوى البته اور تلى. لىكن اسلام دىسنك دوام
 ايتوى و دنياغه جديلى حقتده ايرلر. برله بر
 صفده توروب خدمت ايتوچى خاتونلر ده بولدى.
 مونلر برله، افتخار قيلو اورنسر نو گل.
 رسالت وظيفه سنى يوكله وى سبىلى قوم
 قيلدى حتى بعض بر محرم قارنداشلىرى
 طور فندان كىستولگن و آراند چىغار لغان
 رسوالله حضرتلى عقللى و عفيف، صبرلى
 و لطيف بولغان خاتونى حضرت خديجه دنك
 اشلى و معنالى تسليه لى برله يواندار و اوزينك
 وظيفه سنى اوندو طوغرى وسنده مونك ياردمى
 و بولشغى برله فائده لىندى ايدى.
 رسول الله حضرتلى بومبارك حاتوننك

شوشى خدمتلىرى اوزينك صوئك كوندلر
 قدر اونو تىمادى، خديجه نك دوستلىرى و صحبا
 شلىرى كىلگه نده ايروم التفات ايتىدرو حرح
 كورسه تدور: «اول خاتون بز گه خديجه سلام
 وقتده كيلدر ئيدى، دىب، اوتىكن كوندلر
 ايسينه توشره صاغونى بلدره در و خديجه نك
 بىك حرمتى اورن طوتقانلغىنى باشته لرغ
 آكلاتار لى.
 رسول الله نك حرمتلر حاتونلر
 برسى بر وقتده لطيفه (اويون) يولى برله بول
 كىرەك: «خديجه ايندى بر ايكى ايردن قالد
 طول قارتچق بولغان،، دىگان ايدى.
 رسول الله حضرتلى شول سوزنى اوخ
 تمادى و: خديجه دن بر كاتلى خانوم بولغان
 بوق بتون خلق مېنى يالغان غه نسبت بىرگ
 بر و تىده اول مېنى تصديق ايتدى، بتون خ
 كافر بولغان وقتده اول بر اوزى مؤمن بول
 بتون دنيا مېنم برله مناسبتلىرىنى كىسكان

ئەلە باشغى بولغان خاتونلار وقتلارندن انك بلوب
 طوررغە کوچ يېتىكەن قدر شول وقتلاردا
 اوى اچىدە بولغانلارنىڭ كوڭلارنى اچارلق
 ايتىشوب ايسر كىلىك بىررگە كىسرك
 بولادر. مونڭ ايچىرن زور مصرفلر حاجت
 توگىل.

آزوسە بىرلەدە عانلە اچىدە بولغانلارنىڭ
 كوڭلارنى تابو مەكن.

* اول بورچلارنى ايكىنچىسى تىل صاقلادو.
 بو كون بىزنىڭ بولغاسالغان و دىناوى بومشلىر.
 يىنى غەنە توگىل حتى دىن و علم طوغروسىندە
 يومشلىر مەننى اوتىرلىك اوز آرامزىدە قوللانسا
 طورغان تىلمىز بار. *

گرچە ارادە چىتىلدىن كىرگەن سوزلر
 كوب بولسىدە اول سوزلر ايسىنى اوز مالىمىز
 بولسوب كىتىكەن، تور كىچە تىل بولوب صانلار
 تېوشلى كورلىگان.

دىمىك: بىك يىخى و يىش تىلمىز بار.
 سويلەشەن كىلىگان كىشى ابدىر اب-
 رلىق توگىل. اش شولاي بولا طوروب اوللاردا
 كىرەگەن آرتق حتى بتونلەن كىرەكەن
 و كىلىشى طورغان اورنلاردا روس سىزى
 استىمال ايتولە باشلاغانلىقى كورلدر.

بىر كىشى: «دىم بويىندە»
 اولىندە بولدىم. روس مەكتىبلەرنىدە اوقوب چىققان
 ايسى يىش يىگت اوزون وقت سويلەشوب اوپلر.
 دىلار. سوزلرى بتونلەن تور كىچە بولدى دىسەم
 اورنلى، شول اورىندە ايسى اول آغايىنىڭ سو-
 يلەشوب اوپلر غاننىدە واتوب يىمروب قانداش-
 عان روسچە سوزلرى اوچىن بوى بولدى دىسەم

وقتەدە اول مىڭا اوزىنىڭ مالى بلد ياردەم ايتدى
 مەنى تىر يىلەدى خاتونلارنىڭ بىلارنى مىڭا
 دشەن بولغانلرى بىر كوندا خدىجەن بولغان
 اوزبالارم مىڭا يوزانچ بولدىلر، دىدى.

مەتەر حدىث كىتابلارنىدە حضرت عائشە
 وام سلە ھەمدە باشقەلر طرفىدن روايت ايتو-
 لىكەن اوزون وقتەدە حدىثلر كوب. علم بىرلە
 شىغلەن و چى اسلام دىنىنىڭ دىنادە تامى لا، و يىنە
 خدمت ايتوچى خاتونلر اونلر بىرلەگەن توگىل
 بىلكە يوزلر بىرلە صانار لولق درجەدە كوب.
 مونلارنىڭ اسملرى قوم و قىمىللىرى زمانلرى
 عمر اوتكارلرى وفات بولولرىدە شوشى
 طوغرىدە يازلغان كىتابلاردا مەلوم.

خدمتلىرىنىڭ زورلىقى و آزلقى. فائىدەلى
 بولوى احتىياجغە قاراب يورى. دىنادە شوندى
 اورنلر وشوندى وقتلر بولا باشقە بىر اورىندە
 و باشقە بىر زماندا سانغە آلمى طورغان بىر
 خدمت بىك كىرەكلى و بىك فائىدەلى بولوب
 چقار.

بىزنىڭ شوشى اولىكەمزدە وشوشى كونلر-
 مۇدە خاتونلرغە يوكلەندە طورغان آور توگىل
 اما اوزلرى بىك كىرەكلى و فائىدەلى خدمتلىر
 بار. شول خدمتلىرىنى ايتو انلر اوستىندە توشكەن
 بىر بورچ. اما بورچنى تولادو چىكىسز روشدە
 صدقەلر اولاشوگە كورىدە نائىدەلى و شوابلى
 بولوندى شەبە يوق.

اول بورچلارنى بىرسى اوزمىزنىڭ دىنى غا-
 دىلارمىزنى و روسلارمىزنى صاقلادور.
 اوزمىزنىڭ دىن اىرىم كونلر مۇزنى مەجىدە،
 دىنمۇزنىڭ گىل باش ھەمدە مواد كونلر مۇزنى غا-

آرتدروب سویلەو بولماز . دیدی .

حلقمیز روسچە بولسونلر ، قوللرندن کیلسه باشقه تللر برلەده آشنا بولسونلر ، بلو بیک کیرەک . اما اوز سوزبیز آرمینه اورنلی اورنسر کیرەکی کیرە کسز چیت تللرین قاتناش رو ایندی برده کیلشی .

موندی اش اوز تلر یولعه سالونمازدن برین یاریندز ایندی حتی ایندی اوز آنا تلی مکتبندردە گندە تو گل حکم یورطلر نده و حکومت دائرەلەرنده رسمس و قانوئی تل بولوب یورتلە باشلادی .

ایندی بیک تریبلی تلر بار موندن صوک بو اش یارمی .

اوزینک اویند اییک کوب روسچە سوزقا تئاشدروب سویلە بدروس غە یوموشی توشکاج

تلماچ آرقلی سویلەو هنر بولماسا کیرەک بو کونگی بزک بو اولکده گی بیک باقرد حاتونلرینک برنجی وظیفهاری اذینک آنا تللرینی صاقلاو ، اونوتندرساو . اچنده تل حوجهس بولوب طورودر ، بو حآنک اچون آور تو گل .

دنیاده بولغان هر تورلی قوملرینک یینی صاقلاوچیلر شول قوملرینک آنا و تللری بولغان حالده بزک حلقمیزنک تلر صاقلاوچیلر ده اوزلرینک آنالری وحانود بولورعا تیوشلی . بزک حلقمیزنک آنالر حاتونلری زیره کملک و همت طوعروسندە شقالردن کیم تو گل .

مخلصه بوی

علما شوراسینگ پرنچ چیلشد

اوتکفن ۱۹۲۳ یل ۱۰ ئیوندن ۱۸ قدر دوام اینمش بوتون روسیه مسلمان روحانی و متولی لهرندوسی دینه نظارتی یاننده اون اعضادن عبارت برشورا ئوبوشمه توزب کیتکفن ئیدی . شول ئوبوشمەنک بو ۱۹۲۴ یل ده ۱۰ ئیوندن ۱۸ ندهدر عمومی جیولشی بولیب اوزدی . جیولشدا علما شوراسی اعضالارندان مفتی حضرت رضا الدین بن فخر الدین ، قاضی لار کشف الدین ترجمانی ، ضیاء الدین الکمالی ، عبدالله سلیمانی ، مخلصه بوی ، آخوند جیوانگیسز آبز کیلدین طاهر ایلیس کرامت الله آیدارف صالحجان اورمانی عطا الله عبیدالله عبدالرحمان عمری .

عبدالرحمن رسولی لهر حاضر ئیدی . اعضا حسن عطاغشی حاجت الحکیم محمو شهر شرفلر یوق ئیدی . جیولشده بارلغی اون مرتبه رسمی عمومی مج بولیب اوزدی . مجلسلر ده قارالیب تو مذاکره و قرار بیریلگن مسئلهلر (۱) شور اوتکفن اشندن حساب بیسرو (۲) اطراو کیلمش معوضه لارنی اوقیب مزاکره لر (۳) نظارتک مسکده و کیلی نکه معوضه شی . (۴) علما شوراسی ئوچون ئش پالنی و دستور (۵) زمان و محیط تودرعان مهم مسئلهلر تیکشرو و بو حقد اساسلر کورسەتو .

مسئله‌های دینی تعیین آراءه جو ابلار حاضر لرو
 (۶) دینی مدرسه و دینی قورص لار عابیر اعزامه لار توزو
 (۷) آله چند دینی تربیه و تعلم حقدنرستور توزو
 (۸) آی باش لاری حقدنر کشف ترجمانی نك، عرو
 ضدس و بو حقد فرار لار (۹) زمانه مع مرافق
 بر فقه کتبی توزو (۱۰) زمانه معر لایق بر عقیده
 و اساس الاسلام حقدنر کتاب توزو (۱۱) زاما-
 مع مرافق علم کلام توزو (۱۲) وعظ و خطابت
 حقدنر یوللار و تدبیر لار توزو (۱۳) آعو مده عی
 شلر دین بعض استفتا آراءه قنوله لی بیرو لار دهن
 عبارت یولدی.

مجلسده بارلق ئش و فرار لار ترتیبلی
 و نظاملی اوزدی. اعضا لار بیوک در و اجهاد
 بلدن آلعان بو بیوک ئشنی دوام ایتدر که
 بولدی لار اور نلردن توروب همه وقت
 جیولشلار توزب دینی علمی مهسئله لر ده امت
 اسلامیه که یاردم ایتار که سوز بیرب نار اندیلار.
 جیولشنک مهم قرار لاری هم پرتا کول لاری
 وقتیل. محتسب حاضر تلمر که کوندر یلور آلار
 آرقلی محله لر گد دایر شر. شونکا کور مده موندنا
 آلارنی یاز لمدی. علما شوراسنك سر کاتیب
 جهانگیر آبر گیلدین

رئسهی قسم

خطاب و مراجعت

دیده نظر تمدن اوزینه تسابع بار چه
 محتسبلر گه آنلار واسطه سی بر لره بتون امام
 موسلمانلارغا خطاب و مراجعت. جناب حقدنک
 فضل و عنایتی بر لره شور لار حکومتی دین اوقتو
 حقدنر اعی بز نك تله گه تری ایجابی صور تده حل
 قیلدی. برنجی باصتق اش مکتبلر نی تمام
 ایتکن یا که ۱۴ یدشکه یتکن بالار غه مسجد لار ده
 دین اوقتور غه رخصت ایتدی.
 شور لار حکومتی اوزاق زمانلار پادشا
 حکومتی طرفندان مظلوم بولغان مسلمان
 خلقینک مدد تسکه بولغان احتیاج لرینی ده اعتبار-
 رغه آلب شولوق دین اوقتور غه رخصت بیر گن
 وقتده مسلمانلار آراسنده اوز آنا تلملر نده اوقولا
 تورغان عمومی فن و اش مکتبلر نی کوبیتو گده

چار دلر کور دی شولوق مسلمانلار منفعتی ئو چون
 دین اوقتو برنجی باصتق اش مکتبن تمام ایتو
 ایلد باغلا نمش جر که بو نقطه نی هر بر مسلمان
 آکلار غا و کامل ره وشده اوتدر که تیوشدر.
 سز هدمه گز شونی نق خاطر ده وتار غه
 و بتون مسلمانلار غه ایضاح ایتوب آکلانور غه
 تیوشلسیز که مسلمانلار نك بختسز نك لرینک
 وعصر لار چه قصلولارینک باش سببی آنلار نك
 آوروپا خلقلارینا نسبتا مدتده آرتدا قالولاری
 وجهه تلمر یدره سز نك و کیللملر کتر اشترک
 ایتکن اوتکن یلقی عمومی دینی ندوه نك بو
 مسئله حقدنر توبه مده گی قرار نی، اهمیتینه بنا
 تکرار خاطر کتر که توشره مزه اول فرار اشبو
 ادی: مسلمان خلقی عصر لردان بیرلی علوم

وفنون بچندہ ہشہ گن کوچلی ملتہر طرفندان
تیزیلہ کیلیدی. بولار مسلمانلارنی توز
قوللارندہ توتو اوچون آلارنی قاراگنبلقد توتد
یلارده شول قارانغلق آلارنک قوت و بایلقلارنی
آرتدررغہ نیک برنجی سببنی تشکیل ایتدی.

شورالار حکومتی دنیاده برنجی مرتبہ
اولراق اوقو اوقو ئشلہرینی ملتہر آراسندا
غی آيور ماغا قاراماسدان بتون ملتہر گہ عمومی
ایتب قويدی.

روسیدنک مستبن حکومتی پادشاہلاری
باشندہ بولغان حالده مسلمانلارغہ معارف یولنہ
آچما توتودان امتناع ئیمتہ، حتی خلقنک توز
ہمت وغیرتی برلہ آچولغان ملتہلدرہ آنا
تلندہ فن اوقوداندا طیا کیلیدی.

علم معارف کنہ بزگہ قوت بیرہ
اولغنا بزنگ حر و حقوقلی غواژدان بولوب
یہشوبزگہ و توز حقوقلار بزنی ساقلاوغہ یوللار
آچا. مونا شول حاللارنی اعتمبارغہ آلوب بزئش
مکتبلہرنی توغری و درست ئیتوب قارارغا آلر۔

دان قاجماسقا، آلاغہ قولدان کیلگن یاردہمنی
ئیتودن باش قار تماسقہ تیشبز. قرآن کریمدہ
"ہل یتوی الذین یعلمون والذین لاسعلمون
بلکنلہر بلن بلنہ گہنلہر برتیکر بولالارلاری، دی
حضرت پیغمبر "علمنی چیندہ پولسادا

آل، دی. بزنی قاراگنبلقدان چغب یاقنلقا
کرر گہ دیلمی. اسلامیت اوہام و خیالات توزد۔
رینہ بنا قیلنغان بردین بولمیچہ اول حقیقت.
حیات دینیسر. ذاتا آنک دقیق. مسئلہلرینی
آگلار ئچون فن کیردک حضرت پیغمبر حدیث
لری برلہ فنک ہر نوعہ بزنی چراقرا و آلارنی

تعلیمگہ تحریرض ئیتہ. اسلام دینی "علمنی
و خاتونلارغہ فرض ایتد کندن بوراعی تعص
ئیسیرب خاتونسلارنی اوقودان تیو
عاقبتی صوٹ درجده ناچار نتیجہلر بیر
برئشدن اجتناب ئیتہر گہ کیردک.

شرق ملتہری فن برلہ قوراللان
تعلیمات اسلامیہ برلہ متخلق بولسالرغنا
تنک تیر قولندان قوتلاچاق وانسان بول
یہشو حقیقہ مالک بولاچاقلاردر،

حرمتلو محتسب و اماملار!

ندونک اشبو قرارنی سزدخی ہر مرتبہ بار
مسلمان خلقلارینہ آگلانوب اوزگڑ، نالیت
بارچہ مسلمانلار بیربرندہن غبطہ قیلش
اش مکتبلہرینہ مادی جہتدن یاردہ ایتسوز
ضرور معلوماننی آلسونلار ئچون بالالارنی
مکتبلہرینہ بیرسونلہر و برنجی باصقچن یاش
نردک تمام ایتب و تسیانک بویل ۹ نچی ئیبو
بولغان اشبو قراریندہ موافق دین درسلہرینہ
اوقرغا آشتسونلار.

رینہاھب انمان اذواجنا وزر یاننا
اعین واجعلنا للمتقین اماما.

(سورة الفرقان آیت ۷۴)
دینیدہ نظارتندہ رئیس - مقتی رضا الدین
بن فخر الدین

کشاف ترجمانی
ضیاء الدین الکمالی
عبداہ سلیمان
مخلصہ بوہی

قاضیلار

تورکی خلقلاری ئوچون فن مکتبلیرینی کوبه یتو و مسجمله رده اسلام دینی اوقتوغه مساعده قیلو حقتدا و تسیک قراری.

مکتبلیرینک چلتیر پلاننی اشلدی رگه؛ اوشبو پلاننی وجود که چغارو دینلی خلقنی هر تورلی بواشلق نده جلب قیلب به پلاننی ممکن قدر فسقه مدتده عملگه قویارغا چارالر کورر گه بویرله.

ب) دینی حکومتدن، مکتبنی دیندن آبرو حقداغی اساسی دیکریتی ملاحظه آلوب اچکی اشلدی خلق کامیساریاتلارینده هم معارف کامیساریاتلارینده صاویت مکتبلیرینده دین اوقتوغه مساعده ایتمه سکضور چارالدرنی کورو تابشلا.

ج) تورکی خلقلارینک معیشت خصوصیت لدری ایله حسابلاشوب مسجمله رده اسلام دینی اوقتوغه مساعده قیلنا.

۱) برنجی باصقچ ائن مکتبینک برنجی قورصنی تمام قیلغان وشول حقددر سعی شهادتنامه تقدیم ایتمکدن کسهلر گه ۲) ۱۴ یشکده یتکدن وشول حقدده رسمی شهادتنامه تقدیم ایتمکدن کسهلر گه.

د) اچکی اشلدی هم معارف خلق کامیسا رییا لارینده بو قراری تفصیل قیلوب اینسترو کسیه نشر ایتر گه بیورلا.

وتسیک سر کانبی آ. کیسیلوف.

مهر اورنی رقم ۱۱۳/۱۰ سنجی اییون ۲۴ یل

دورست و سیک رئیس سر کاتبیلگنده تش

باشقاروچی اوچون او. پیتروف.

۱ سنجی اییول ۲۴ سنجی یل.

ترجمه اصلینده موافق: کشاف ترجمانی

مسلمانلارک مرکز دبییه نظارتینده

اونا.

کوچمه

بوتون روسیه نکر کوز باشقارما که میتبی هیئت ریاستینک ۱۸ سنجی نومبر اولتروشینک ضبطنامسدن نسخه

۱۹۲۴ سنجی یل ۹ سنجی اییون

طکلا دیالر:

۱۳ اسلام دیننی اوقتو حقدده

(وتسیک حضور نداغی مخصوص

کامیسیه نکر داکلادی ۱۵ پ. ۲۴

یل

قرار بیوردیلدر:

تورکی خلقلارینک تل، مکتبو بوتون مدینلرینده قارشو پادشاه حکومتینک حبر و ظلم سیاستی نتیجسلی اولاراق آنلار اقتصادی و دینی احوالده باشقا خلقلارغه نسبتین توبهن بولوب قالدیالر. ر. س. ف. س. ر. حکومتی - خلقلار

آراسنده هر تورلی نیکر سزاسکنی طامسرتدان بتروننی اوزینده مقصد ایتموب قویغانلقدان قرار بیورددر:

آ) خلق معارف کامیساریاتلارینده بیورلا تورکی خلقلاری ئوچون، آنلارنک اوز آنا تللدرده اوقتونی اء مین ایتموب مکتبلیر هم باشقا سیاسی یا قمترو مؤسسهلر نکر سانلارین کوبدیتو رگه آبروم دقت ایتمر گه؛ تورکی خلقلاری ئوچون هر بر یش او سر بوونلارغه لازم معلومات آلو امکانبی تائمین ایتمر لک ایتموب صاویت

Копия с копии.

Центральное Духовное Управление Мусульман.

г. У ф а.

В Ы П И С К А

из протокола № 18 заседания Президиума Всероссийского Центрального Исполнительного Комитета Сов. Раб., Крест., Красноармейских и Казачьих Депутатов

от 9-го июня 1924 года.

С Л У Ш А Л И:

3. О мусульманском вероучении, доклад специальной комиссии. (пр. ВЦИК 15, п. 24—24 г.).

П О С Т А Н О В И Л И:

1. В результате политики гонения и запретов царского правительства по отношению к языку, школе и всей культуре тюркских народов, они оказались в худших экономических и культурных условиях по сравнению с другими национальностями Правительства РСФСР, поставив себе целью уничтожить в корне всякое неравенство между народностями, постановляет:

а) предложить народным комиссариатам просвещения обратить особое внимание на увеличение числа школ и других типико-просветительных учреждений для тюркских народов, обеспечить преподавание на родных языках, разработать план советских школ для тюркских народов, который обеспечит возможность для всех подрастающих поколений получить соответствующее образование; принять меры к проведению этого в возможно короткий срок, привлекая местное население к мерной поддержке при осуществлении этого плана;

б) исходя из основного декрета об отделении церкви от государства и школы от церкви, поручить народным комиссариатам по внутренним делам и наркомпросам принять необходимые меры к недопущению преподавания вероучения в советских школах;

в) считаясь с особенностями быта тюркских народов, разрешить преподавание в мечетях мусульманского вероучения: 1) лицам окончившим полный курс первой ступени единой трудовой школы и представивших официальное о том удостоверение, 2) лицам достигшим 14 летнего возраста и представившим о том официальное свидетельство;

г) народным комиссариатам внутренних дел и просвещения предложить издать инструкцию в развитие этого постановления.

М. П.

Секретарь ВЦИК А. Киселев.

№ 613/с

В е р н о :

10/VI.24 года,

За делопр. секр-та Пред. ВЦИК О. Петров.

Копия с копии верна:

Зам. пред. Центр. Дух. Управ. Мус. К. Тарджиманов.

جهان محاربهسى

آنلارغا قارشو دفاعى محاربه قیلون اهل اسلامغه شروع قیلدی اکن شولوققرآن کریم
وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَهَا (سورة الانفال ۶۳)
آیتی ایله صلح و مسالمة حالنده یاشد که میل
ایتکهن قوملر که قارشو مسالمة حالنده معامله
قیلورغا حرب ایتمهسکه بیوردی.

باشقا حالقلارنک یرلرینی استیلاء ایتو
اوزلرینی اسارتده طوتو اوچون محاربه قیلو
اسلام شریعتنده مشروع تو گل بو اش انسانلار
آراسنه مساوت و عدالت اورنلاشدرونی اوزینه
غایته مل ایتوب طوتقان اسلام دینی نکر و -
حینه تحامایات. ایمدی بتمون دنیا صوغشی
دیپورلک بوجهان محاربهسى باشلاوچی، اوز
منفعتلرینه خدمت ایتدرو اوچن واتق تویک
حکومتلر نیده قاطنائشدر و بیهروچی
استیلاچی بویوک آوروپا دولتلهرى شبههسىز
باشقالارنی سیاسی و اقتصادی جهندن اسارتده
توتو، مملکتلر نیده گی زاوود و فابریکلر نیده
اشلنه طورغان حسابسز کوب مانلرینه ایر کون
بازار آچواوچون کوب میلیونلارچه ایم

یر یوزنده آدم بالالاری اوستینه تل
ایله سویلب قلم ایله یازوب بتره آلماسلق
دهشتلی آفت و بلالر کیمتر گنن جهن محاربهسى
سنک باشلاونوبنه اون ییل طولدی، دینینه نظارتی
سیاسندن چیمده دینی بر مؤسسه بوسدغندن
محابللرنک تاریخنی یازو واسبابنی تیکشرو
آنک وظیفهسى بولماسادا اوشبو تاریخی وقت
مناسبتیله بو حقهده اسلام دینی نقطه نظرندن
قاراب بره سوز ایتونی لازم کوردی:

مکه مشر کلهری رسول اللهغه و آنک
صحابینه قارشو اعلان حرب قیلوب سویکملی
وطنلرینی تاشلاب چغارغا مجبور ایتدکلهری
یر یوزندن اسلامنی و مسلمانلرینی بتر و یولینه
نوشده کلهری صوگنده قران کریم
إِنَّ لِلَّذِينَ يُقَاتِلُونَ بَأَنَّهُمْ ظَالِمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَالِي
نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ (سورة الحج ۴۰) وقاتلوا فی
سبیل اللہ الذین یقاتلونکم ولا تعتدوا اللہ لایجب
المعتدین (سورة البقره ۱۸۶) آیتلری ایله

باللارینک بختسز لکله رینه وهلا کتله رینه سبب بولغان اوسبو محاربدهنی باشلادیلار ویسلار بوینچهدوام ایتدیلهر. صوغشده قولی اوزلگهن، آیاغی صنفان، کوزی صوقرایغان ضعیفلهر، ایری اولگهن طول خاتونلار آتاسی اولگهن یتیم ونیچه باللار آنک اوستینه ده صوغش سببندن کوبمه لکتلهر که کیلگهن بولگنلک و قیمت چیلک لهر شول محاربدهنک بو کونده کوز او گمده دهوام ایتکهن دهشتلو نتیجه ندریدر. بو بختسز لک لهر نک توب سببی آدم باللارینک چیکسز قومسز لغی، فن وهنر ایله قوراللانغان کوچلی ملتلهر نک اوزلهرندن ضعیف وهنرسز خلقلار حسابند آرتراق عیش عشرتده و کیف

صفاده یاشر که تله ولهر بدر. اسلام تعلیماتی بوینچ مسلمانلار باشقارغه استیلا قیلو ظلم واسارتد توتونی هیچ تله میده چاکلاری کبی باشقار طرفندان ظلم ایتنو واسارتده توتلو غدهده هیچ راضی بولمایا جاقلار و بولماسقه تیوشدر حضرت پیغمبر خدیثنده ظلم ایتودن هم ظلم ایتلودن استغاده قیلغان.

یوقاریده سویله نگهن ملاحظه لهر که بنا دینه نظارتی کوچیللهر کوچسز لهر که ظلم ایتوا سینه تورولغان استیلائی محاربده گنفرت قیلابوتون مسلمانلر بوفکر که اشترک ایته چه گنیشبده قیلمی.

«دنییه نظارتی»

و.ک.په، ناک XIII نجی اسیز دینک قراری

دینگه قارشى پروپاگاندا.

اداری چارالار، مثلا چیر که، مسجد، سیناخوخ عبادتخانلهر، کاستیول و مشالینی یابو کبیلر بلدن کور مشور که طرشونی قطعی ره وشده بترو ضرور. اولده دینگه قارشى پروپاگاندا فقط اول کشی اوچر اشا طور عان طبیعتی هم اجتماع حیاتی مایدیکچدی بیان ایتو ره وشنده بولورغا تیوش. بوز، یاعهور، کوک کو کرده و وقور بیق نک نیچک کیلوب چعهووی، ضررلی ندرسه لهر نک ظهوری توپراقتک صفقه لهری، تیرسله ونک تاشه بری و شونک کبکلهرنی ایضاح قیلو دینگه قارشى پروپاگاندا نک ایک یاخشی نوعسیدر. آنسدى پروپاگاندا مرکزینی یارته تشکیلاتلاری یولباشچلغی بلدن مکتبلدر هم قرأت اوله لهری یا صارعه کیرنک

۱۷ مذهبچیلدر که (سیکتانتلارغه) قارشى خصوصا دقتلی مناسبته بولو ضرور دیکه، آنلردان کوبی پاشاهلق طرفندان بیک قانسی تعقیبلر که دوچار ایتدیلهر. هم آنلار آراسیده کوب فعالیتلهر بارلغی کورله. مذهبچیلدر آراسنده بایناق بولغان مدنی - یورط خوجالغی عنصرلاری جایی یلشو بلدن صاؤیتئی یولیتا (مجراسینه) توشرو که نائل بولزغده کیرهک. مذهبچیلدر نک صانی کوب بولغانعا کورده بو اش بویوک اهمیتی حائز، بو مسئله برلی احوال و شرائط غه قاراب حل ایتلور که تیوشلیدر. تربیه له و اشى.

۱۸ دینی خیالات ابله نیندهی گنهبولسده

ایر شور گه ممکن. آندی احتیاطلی مناسبت شرق
 جمهوریتا در ندد و اولیستلار نده خصوصاً
 ضرور در.
 ترجمه اصلینه موافق. کشاف ترجمانی

خصوصاً شونی دقت المان تفتیش ایتو
 ضرور در که، معتقدنلار دینی حسینی تحقیر ایتلده.
 سون آکا نیک اوزون یللار هم اون یللار بونچا
 اولوب قیلنغان معارف اشهری بلدن گنه غلبه گه

Выписка из газ. „ГУДОК“ от 7-го июня 1924 г., за № 1214.

Постановление XIII РКП.

Антирелигиоз.

17) Особо внимательное с сектантам,
 из которых многие подвергали дованиям со
 стороны царизма и в среде ко активности.
 Умелым подходом надо добить вить в руслу
 советской работы имеющиеся ительные хозяй-
 ственно культурные элементы. Ввиду малочисленности сектантов
 работа эта имеет большое значение. Задача эта должна разре-
 шаться в зависимости от местных условий.

Воспитательная работа.

18) Необходимо решительно ликвидировать какие бы то ни
 было попытки борьбы с религиозными предрассудками мерами
 административными, в роде закрытия церквей, мечетей, синагог,
 молитвенных домов, костелов и т. п. Антирелигиозная пропаганда
 в деревне должна носить характер исключительно *материалисти-*
ческого объяснения природы и общественной жизни, с ксторыми
 сталкиваются крестьяне. Раз'яснение происхождения града, дождя,
 грозы, засухи, появления вредителей, свойств почвы, действия
 удобрения и т. п. является наилучшим видом антирелигиозной про-
 паганды. Центром такой пропаганды нужно сделать школы и из-
 бы-читальни под руководством парторганизации.

Особо внимательно необходимо следить за тем, чтобы не ос-
 корблять религиозного чувства верующего, победа над которым
 может быть достигнута очень длительной, на годы и десятки лет
 рассчитанной работой просвещения. Такое осторожное отношение
 особенно необходимо в восточных республиках и областях.

ВЫПИСКА ВЕРНА: Член ЦДУМ А. Сулейманов.

Р. С. Ф. С. Р.

Копия.

Народный Комиссариат Юстиции. В Центральное Духовное Управление Мусульман.

V-й отдел Ликвидацион.

Гор. УФА

(Отделение Церкви от государства).

1/III—1924 года.

№ 5378.

Москва.

Вследствие заявления Вашего от 27/II—24 г., № 40, 5-й Отдел НКЮ сообщает, что мутаваллиты, члены приходских советов при мечетях, могут состоять членами профсоюзов, поскольку они не являются монахами (дerviшами) и духовными служителями религиозных культов и поскольку не извлекают никаких доходов от своего церковного служения, т. е. являются вполне мирянами.

Член Коллегии Наркомюста *Красиков*.
Секретарь *Киселева*.

Копия верна:
Член Центр. Дух. Управ. Мусульман *Сулейманов*.

Копия с копии.

ВЫПИСКА

из протокола № 41 заседания Президиума Всероссийского Центрального Исполнительного Комитета Советов Рабочих, Крестьянских, Красноармейских и Казачьих Депутатов, от 14-го августа 1923 г.

С л у ш а л и:

21. Ходатайство мусульманского духовного управления г. Уфы об оставлении в его распоряжении дома № 50 по Тукаевской ул.

П о с т а н о в и л и:

Предложить Башкиру оставить в пользовании мусульманского духовного управления дом № 50 по Тукаевской улице и указать, что никакие выселения и переселения из этого дома не действительны без разрешения Президиума ВЦИК.

Выписка верна: За секретаря ВЦИК *А. Енукидзе*.
Верно: *Ефимова*.

Копия с копии верна: *Сулейманов*.

17 августа 1923 года
№ ГП 28/31.

دینیہ نظارتندن. نظارت بناسنی تعمیر حقندہ.

تاریخی اہمیتی جائز بولغان دینیہ نظارتی و آرخیفبنالاری کوبدن ئیندی تعمیردهمحتاج
دی. ۱۹۲۳ نجی یل ۱۵ نجی آوغوستده بتون روسیه مرکز باشقارما کامیستیتی طرفندان بنالار
نظارت استفادہسینه قالدراغانلقدان بو جینی ئیندی بالفعل تعمیر گه کرشادی و بو کونگی
کونده نظارتنک بیک زور بیمش باقچاسینک قویمالاری اور یاگادان توئاب بتدی. ئیندی نظارتنک
ویمالارین باماو، بویاو، میچلارین توزهتو کبی یئددهن بیک مهم بولغان تعمیر (ریمونت) لار باشلانوی
الندادر. فقط بو کونگه قدر تیوشلر رهوشده تعمیر ئوچون اعانه کیلوب بیتمدکندن، بو ئشلر
ام بولا آمیچه تورادر. بو کونگه قدر هر بیر و اوروندا ئوزینک همیتینی کورسدهتکدن، سلما
کیمبارنر، بوسئلدهده شاید مساهله ئیتمهسلر و تیز کوتندن بو ئیدگو ئشکه قولارین سوزر لادیب
ید ئیتیلدر. ان تناوا البر حتی تنفقوا مما تحبون.

مرکز دینیہ نظارتینک املاکینی اداره قیادچی قاضی: عبدالله سلیمان.

توزهتو:

۲ نجی بیتده گی عربچه بیئنی اوشبو روشده توزهتو کیرهک:
طربنابتعر بض العذول بندکر کم فنحن بود والعذول بواد.

«اسلام» مجلہ سینیٹ حکومت طرفندان قبول ٹیٹلنگین

پروگرامی اوشبودر:

۱ - دینی و اخلاقی ہم علمی و فلسفی مقالہلەر.

۲ - دینی و علمی فتوالار.

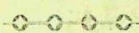
۳ - مسجد و عظاہر یتیمی اصلاح حقندہ مقالہلەر.

۴ - دینی مکتب و مدرسہلەر و دینی درسخانہلەر (قورصلار) حقندہ مقالہلەر.

۵ - رسمی قسم: (ا) دینیہ نظارتینک فرمانلاری و سیرلولہلہری.

(ب) مرکز حکومتینک ہم محلی حکومت موہسسہلەر

مسلمانلارنک دینی اشلہرینہ تعلقلی نظام و فرمانلار

«اسلام» مجلہ سینیٹ ابونہ قبول ایتلہ یللیق بولاسی ۵ صوم. الٹی ایلفی ۲

۷۵ قین. هر ضائی ۴۵ تین. مجلہنک موندان صوغفی صانلاری ابونہ کو

سرتان کیسهلەر گه گنه بیهرلهچه کدر.

حت و آفچه بچرو اوچون آریس:

г. Уфа Редакция Журнала „ИСЛАМ“

Тукаевская 50.

Типо-литография „Октябрьский Натиск“ В. П. С. Н. X.

Уфа, Башглавэнт № 820. Тираж 5000 экз. 1924 г.

№ 11 28/31.

املا

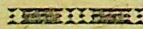
مجله‌سی

آیده بر مرتبه چقا طورغان دینی، اخلاقی
و فلسفی مجله.

انسانلارنڭ سعادتى حياتلى دین و دینلى
حيات ايله بولاچاق.

سان ۲

ربيع الاخر ۱۳۴۳ يىل،
نويه بر ۱۹۲۴ يىل

ناشرى و محررى: كشافى ترجمانى

بو سېمانىڭ مندر جەسى:

قرن و مصحف.

بو كۆندەگى دىنىي مسئلهلەر.

وعظ نمونەسى

(كشى نى بىلەن چن مؤمن بولا آلا)
مجله اشلىرى.

اجتماعى اخلاق.

دىنىي و فلسفى مقالهلەر.

مركز دىنيە نظارتىنە قازاق لارنڭ
مناسىتى.

خاتونلار كىشكەشى ايله اش قىلو.

قبول اسلام بديرەمى حقندە.

امام رازى طرسوس شەرنە.

چن روحانیت.

عصر سعادتەگى حاللەر.

رسمى قسم:

دىنيە نظارتىنەن بارچە محتسبلەرگە

(امام و مؤذنلەر نالوغى حقندە)

شول حقندە مركز ناركام يوست

ايضاحى.

مؤذنلەر نالوغى حقندە باشقەر-

دستان ناركاه فينيەنڭ بيانى

دىنيە نظارتىنەن احتساب ادا-

دلەرىنە

(دىنىي تشكىلات قانونى حقندە)

میلادی ۱۹۲۵ نچی یلده (هجری ۴۴-۱۳۴۳ نچی یلدرده) دینی بهیره ملر جدی

نینه ی بهیره م	قاپو کون	قاپو آی و نیچه نچی کوننده	افر نچی قاپو آی و نیچه نچی کوننده
اسراء و معراج	شنبه	رجب ۲۷ نده	فبرال ۲۱ نده
برائت	سوشنبه	شعبان ۱۵ نده	مارت ۱۰ نده
استقبال رمضان*	چهارشنبه	رمضان ۱ نده	مارت ۲۵ نده
قدر کیچ بهیره می*	دوشنبه	« ۲۷ نده	آپریل ۲۰ نده
عید فطر بر نچی کون جمعه*	جمعه	شوال ۱ نده	آپریل ۲۴ نده
ایکنچی کون	شنبه	« ۲ نده	« ۲۵ نده
اوجنچی کون	یکشنبه	« ۳ نده	« ۲۶ نده
عرفه*	سوشنبه	ذوالحجه ۹ نده	ایبون ۳۰ نده
عید اضحی بر نچی کون چهارشنبه*	چهارشنبه	ذوالحجه ۱۰ نده	ایبول ۱ نده
ایکنچی کون	پنجشنبه	« ۱۱ نده	« ۲ نده
اوجنچی کون*	جمعه	« ۱۲ نده	« ۳ نده
هجری یل باشی	چهارشنبه	محرم ۱ نده	« ۲۲ نده
عاشورا	جمعه	« ۱۰ نده	« ۳۱ نده
قبول اسلام*	پنجشنبه	« ۱۶ نده	آوغست ۶ نده
مولد النبی کیچه سی	سوشنبه	ربیع الاول ۱۱ نده	سینتمبر ۲۹ نده
مولد النبی کونی*	چهارشنبه	ربیع الاول ۱۲ نده	سینتمبر ۳۰ نده 1

اوشبو بهیره م جدولی درست ترتیب ئیتلدی.

دینه نظارتنده قاضی کشاف ترجمه انی.

اویفا ۱۹۲۴ نچی یل ۱۵ نچی نویدبر

(1) دینه نظارتی محکمه سنده مملکتتنک بر نیچه عمومی بهیره م کونلری لزوم اولاراق تعطیل قیلنووینی هم خدمت حقنده غی مملکت قانونینک (نودیکر نرودانک) ۱۱۲ نچی ماده سنی اعتبارغا آلوب بو جدولده دور سه تلگهن بهیره ملر فقط اوستینه یوندز علامتی قوبلغان اون کون گنه نظارت دانسه لدریه سنده تعطیل اینتا